ISSN 0235–6368

Дім сад город

9
1996

Юридичні консультації

Право на приватизацію власної оселі

✉ 15 років тому помер мій чоловік. Вивчила трьох дочок, заміж віддала, залишилась сама. На старості вийшла заміж, переїхала до чоловіка. Та от біда, діти ще за живої матері приватизували батьківську садибу. Але ж я ще там прописана і люди знають, що то моя домівка, яку збудувала разом з чоловіком. Тому і запитую, чи правда, що людина, яка не проживає, а тільки прописана, втрачає право на власний будинок?

Любов Кирилівна,
пенсіонерка,
Миколаївська обл.,
м.Вознесенськ

Один із способів набуття власності — створення об'єкту власності своїми руками (ст.120 Цивільного кодексу України). Ви з чоловіком збудували будинок, і він є Вашою спільною власністю. Після смерті чоловіка Ви, як дружина померлого, залишились власником всього будинку, якщо не було висловлено волі померлого щодо його успадкування. Незалежно від того, проживаєте ви у будинку чи ні, залишаєтесь його власником. Діти можуть мати право на власність будинку чи його частину лише з Вашої волі. Будинок, що перебуває у власності громадянина, не може бути приватизований. Приватизації підлягають лише будинки, які перебувають у власності держави.

Справді, у державному будинку відсутність наймача протягом шести місяців і більше може бути підставою для позбавлення права на прописку і проживання в ньому.

На будинки, що перебувають у приватній власності, ця норма не поширюється. Звичайно, Ви, як власник будинку, повинні його утримувати в належному стані і сплачувати встановлені законом податки.

Чи не обдурять нас шахраї?

Щороку до редакції надходить багато листів, де люди розповідають про саджанці та насіння, яке отримали завдяки листуванню через «ДСГ». З пошти ясно, що рубрика «Пропоную» користується великою популярністю у читачів і вкрай їм необхідна. Бо ж треба якось жити — обмінюватись насінням, поновлювати садивний матеріал, вибраковувати вироджені сорти. Тим паче, що ті, хто розміщують на сторінках «ДСГ» інформацію з питань садівництва, городництва тощо, фахівці своєї справи і можуть, крім надання садивного матеріалу, ще й порадити, проконсультувати початківців. І нам приємно, що більшість рекламодавців — чесні і порядні люди.

Так, читачки Т.Дуцар з Херсонщини та Н.Авраменко із Запорізької області пишуть, що часто користуються рубрикою «Пропоную», завдяки якій отримали якісне насіння і тепер вирощують на своїх ділянках багато різних культур. В.Горбуля звернулася до редакції, щоб висловити подяку В.Чалому з м.Лозова та С.Сапего з Шостки за дисциплінованість у виконанні замовлень.

Н.Пересунько вирішила через «ДСГ» передати низький уклін городникам І.Півню із Запорізької області, В.Пришляку з Черкащини, К.Гресю та виноградарю П.Шаповалу за садивний матеріал відмінної якості.

В.Бондаренко дякує своїм землякам з Полтави Миколі та Наталі Борулі; О.Рубан з м.Біла Церква — В.Гудзенко з Одещини, Д.Костю з Тернополя, В.Пакусу з Івано-Франківщини, О.Кокомбо з Луганської області, О.Гороховій з Донеччини, Н.Костенко з Сумської області; І.Нужда — аматорові І.Янко; Л.Губрій — В.Безпалову з Полтавщини, О.Грогулю з Вінницької області, В.Ткачу з Тернопільщини, Г.Хоменко з Івано-Франківської області за чесність, людяність, добропорядність і сумлінність. Але...

Було б добре, якби не існувало отого прикрого «але». На жаль, воно останнім часом часто зустрічається і в листах, сповнених гніву і обурення, що надходять до редакції мало не щодня.

Обдурені насіннєвими шахраями читачі звертаються до нас, як до арбітражного суду, просять розібратися і повернути їм гроші. Багато хто надсилає у підтвердження квитанції переказів, письмові докази листування з авторами оголошень, інші пропонують навіть виділити окреме місце в журналі, де друкувати прізвища несумлінних рекламодавців.

Сподіваємось, що останні не навмисне вводять в оману окремих читачів, які сьогодні, як кажуть, кінці з кінцями не зводять. Тому, шановні аматори, подаючи оголошення, розраховуйте, будь ласка, свої можливості щодо виконання замовлень, щоб бажаючим не доводилося чекати на садивний матеріал і півроку, і рік.

Розуміємо, що на вашу адресу, можливо, надходять десятки, сотні листів. І вчасно відповісти всім просто фізично неможливо. Та якщо вже виконуватимете обіцяне навіть із запізненням, зробіть це якісно. А пропонуючи сорти різних культур, ширше ознайомлюйте з їх походженням, вихідними даними та виробничою характеристикою.

Самих же читачів хочемо попередити, що в нас, як і в інших часописах, діє положення: за рекламу несе відповідальність рекламодавець. І редакція не має змоги (а зрештою, і права) перевіряти наявність садивного матеріалу та сумлінність його господарів. Тому радимо частіше самостійно турбувати недбалих виконавців замовлень, а в окремих випадках звертатися і до відповідних правоохоронних органів. Взагалі ж будьте обачними, розпочинаючи фінансові стосунки по схемі покупець — продавець. Адже тут, як і в будь-якому торговельному закладі чи на базарі, треба бути надзвичайно уважними, аби не дати себе обдурити.

Редакція «ДСГ»

Читачі радять, пропонують, запитують

Квасоля, обніжок і мораль

Шановна редакціє, хочу винести на сторінки нашого журналу таку проблему. З нас, українців, іноді кепкують і приписують такі риси характеру, що буцімто ми живем бажанням, аби в сусіда корова здохла або хата згоріла. Можливо, з-поміж нас є окремі недобродії, але переважній більшості притаманна доброзичливість у стосунках з іншими людьми. Хоч випадки крайніх проявів заздрощів, егоїзму, на жаль, ще трапляються.

Для прикладу візьму свою сусідку. Прожили ми з нею поруч понад тридцять років й ніколи не сварилися ні за курей, які іноді забігали не до свого городу, ні за обніжок, ні за те, що, може, хтось із нас вилив помиї чи висипав сміття на сусідський город. Усі ці роки ми поважали одна в одній людину і, зрозуміло, господаря своєї оселі.Та, на жаль, цього літа сталася між нами неприємність. І все через квасолю. Та й чи тільки через квасолю? А справа ось у чому. Колишня моя добра сусідка уздовж усього городу висадила витку квасолю. Коли вона виросла і почала хилитися на мою картоплю через обніжок, сусідка виставила тички метрів до чотирьох заввишки і квасоля погналася по них угору. Згодом, коли рослини піднялися метрів до трьох, утворилася суцільна зелена стіна, яка клала густу тінь на мій город. Зрозуміло, що на цій ділянці погано розвивалися картопля і буряки, капуста і огірки, словом, уся городина тут вже не росла, а гинула.

Я про це дуже миролюбно сказала сусідці й навіть запросила на город. Але вона, мабуть, вже бачила і мою картоплю, і капусту, що росли під її «стіною», і була готова до нашої розмови.Тому й відповіла:

— Я посадила квасолю не на твоєму городі. І, до речі, немає такого закону, який би забороняв будь-кому садити квасолю біля обніжків чи визначав, на якій відстані від межі можна це робити.

— Але ж ти сама бачиш, — зауважила я, — що зробила твоя квасоля із моєї городини? То хіба ще якийсь закон на це потрібен?

— Я посадила на своєму, а не на твоєму... Чи, може, скажеш тепер мені вирвати її з корінням? - уже сердито дорікнула мені сусідка.

— Виривати не треба, — я уже давно підготувала відповідь, може, то був не найкращий вихід, але якщо зняти цю «стіну», то моя городина могла б ще поправитися. — Можна прибрати тички, — почувши ці слова, сусідка люто глянула на мене. — Ти не сердься, — заспокоювала я. — Квасоля уже вбралася в стручки, налилася і може дозріти, якщо її акуратно покласти на землю.

— Піде дощ, заплеще її у землю й вона згниє...

— У твоєї квасолі такі стручки, що дощ не заплеще й до того ж вона лежатиме між кущами картоплі, її бадилля прикриватиме стручки. А надалі, гадаю, витку квасолю краще висаджувати на окремій ділянці, тоді вона нікому не завдаватиме шкоди.

— Якщо висадити на окремій ділянці цей сорт квасолі і поставити тички, то там врожаю не збереш.

— Чому?

— Чому? Сама ж бачиш, як вона переплітається... і створює такий моноліт, що крізь нього не лише до нижніх, а й до середніх стручків не доходить ні сонце, ні повітря, й з тих стручків квасолі не матимеш...

— Так садити рідше...

— У нас з тобою дуже багато землі, щоб ми могли її віддавати ще й під квасолю?

— Та невже ти й наступного року посадиш її біля мого обніжка?

— Город мій і де захочу, там і садитиму — майже вигукнула сусідка, різко повернулася і пішла з городу.

«Боже,— обпекла кривда мозок, — то хіба ж не я зараз почула від своєї сусідки майже те саме: «щоб у сусіда хата згоріла чи корова здохла?» Ось така розмова відбулася між нами, тими, котрі мало не сорок років, живучи по сусідству, не сказали одна одній кривого слова. Звичайно, я розуміла, що такого багатства, яке виросло цього року в Тетяни (так звали мою сусідку) на городі, вона не могла знищити, та й це було б і нерозумно, але була певна, що прибрати тички й покласти квасолю на землю могла, коли побачила, якого збитку вона вже завдає і ще завдасть моїй городині. А відтак і від розмови, і від ставлення Тетяни до мене в грудях серце защеміло. А ще було прикро й за себе, що не змогла розумно пояснити Тетяні, аби без сварки й зла зрозуміла мене й увійшла в моє становище, і ми разом з нею знайшли б правильний вихід. Прикро було й за Тетяну, що вона не почула моєї тривоги за майбутній урожай, бо що ж я зберу восени із свого городу через її квасолю? Безумовно, в мене через її квасолю голоду не буде, але пекло серце те, що моя сусідка свою квасолю поставила вище за наші людські стосунки.

А може, я помилилася, коли виставила свої претензії, може, взагалі не треба було звертати на це уваги? Минає час, а ці сумніви не полишають мене. То ж і звертаюся до читачів «Дому, саду, город», будь ласка, розсудіть, хто з нас має рацію, а хто ні. Буду всім, хто відгукнеться на мій лист, дуже вдячна.

А тепер і запитання до редакції: чи існують якісь закони чи норми щодо того, на якій відстані від сусідських обніжків можна висаджувати виткі городні культури, скажімо, квасолю, котрі можуть завдавати шкоди сусідові.

Олена Очеретько
Сумська обл.

Від редакції. Нині немає юридичних норм, котрі б регулювали, на якій відстані від сусідського обніжка можна чи не можна висаджувати виткі городні культури.

Дім сад город 9 1996

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — трудовий колектив редакції

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КВ, № 809 від 07.07.94 р.

Видається з січня 1989 р.

Щедра грядка

Город очима

Я, як і моя дружина, – корінні городяни. Тож коли дев'ять років тому одержали дачну ділянку, були зовсім недосвідченими у землеробстві. Але оскільки ми науковці, кандидати наук, то й у новій для себе справі організували все по-науковому: придбали багато спеціальної літератури, передплатили всі популярні журнали з городництва та садівництва, які виходили тоді в СРСР. Зібрану інформацію занотовуємо у вигляді каталогів, тематичних оглядів, картотеки. А тепер маємо чимало і власних спостережень, яких не зустрічали в літературі, зокрема щодо вирощування малопоширених городніх культур.

Нам впала в око одна особливість: коли у популярному виданні описують нову культуру, публікація часто має дещо рекламний характер. Відмічається корисність рослини, різні варіанти її використання, одним словом, лише позитивні якості. Безперечно, є рослини-новосели, які сподобаються будь-кому, наприклад великоплідні і неколючі сорти ягідних культур, хворобостійкі сорти овочів тощо. Проте багато нових овочевих культур поряд із безперечними перевагами мають і недоліки. Про це необхідно попереджувати людей і радити їм, як уникнути невдач. Дуже хочеться, щоб газети і журнали були справжніми друзями садівників і городників, об'єктивними, неупередженими, щоб їм довіряли. Саме тому вирішили коротко розповісти про деякі цікаві овочеві рослини, не зосереджуючи уваги на тому, про що вже неодноразово писали у популярній літературі.

Візьмемо для прикладу досить рідкісну на дачних ділянках рослину — **лагенарію**, або в'єтнамський кабачок. Плоди його виростають великими, до 1,5—2 м, не втрачаючи при цьому смаку на відміну від перестиглих кабачків. Є у лагенарії ще одна унікальна особливість: плід можна використовувати не увесь одразу, а відрізувати частинами в міру потреби. Місце зрізу швидко коркується, і кабачок продовжує рости. Тож цілком природно, що ми зацікавилися цією рослиною і захотіли завести її у себе на городі.

З публікацій здавалося, що виростити лагенарію зовсім нескладно. Проте ми два роки не могли одержати високих урожаїв, аж поки не розібралися у тонкощах агротехніки. Якщо висіяти лагенарію безпосередньо в удобрений грунт, як і огірки, з настанням теплої погоди, то всупереч сподіванням нічого, крім розкішного листя, великого й красивого, а також безлічі пустоцвіту, одержати не вдається. Щоб виростити високий урожай, необхідно врахувати кілька рекомендацій.

Бажано висаджувати лагенарію розсадою (а не сіяти насінням), причому не перерослою, а у фазі одного-двох справжніх листків. Садити доцільно від однієї до чотирьох рослин (якщо їх декілька, то через 30—50 см), компактно і найкраще біля шпалери, оскільки без опори не матимете довгих кабачків і високих урожаїв. Ми садимо лагенарію біля виноградної шпалери, із зовнішнього боку торців теплиці для огірків, а також з краю шпалери для високорослих помідорів (щоправда, в останньому випадку, формуючи рослини, ліани спрямовуємо лише по верхньому дроту шпалери). Якщо є місце, можна зробити і спеціальні опори для лагенарії.

Садіння розсадою дає певний «забіг» часу, але, щоб уникнути пустоцвіту, необхідно прищипнути ліану на висоті 1,5—2 м. Потім, в міру формування рослини, слід прищипувати і бічні пагони (завдяки цьому збільшується кількість жіночих квітів).

Поява жіночих квітів (як у кабачків або огірків) ще не означає, що плід зав'яжеться. Ми довго не могли зрозуміти, чому за рясного цвітіння і достатньої кількості як жіночих, так і чоловічих квітів зав'язь утворюється в кращому випадку одна на рослину, а то й ні одної. Аналізуючи цей факт, звернули увагу на те, що квітки лагенарії розпускаються під вечір, цвітуть усю ніч і о 9—10-й годині ранку в'януть. Тому зробили припущення, що на батьківщині лагенарію запилюють нічні комахи, яких у нас немає. Довелося освоїти штучне запилення жіночих квітів. Радимо не торкатися тичинками маточки, оскільки при цьому запилення відбувається нерівномірно і плід часто зав'язується викривленим. Краще обережно розкрити жіночу квітку, нанести пилок на ватку і перенести на маточку жіночої квітки (бажано на одну жіночу квітку використовувати 3—5 чоловічих). Через один-два дні вже видно, чи вдалося запилення: зав'язь починає швидко рости.

Освоївши цю операцію, можна легко нормувати урожай, тим більше, що таких великих плодів багато й не потрібно. Вирощуючи лагенарію, одержите чудову зелену стіну, завішану довгими зеленими плодами незвичного вигляду, різних розмірів. Урожайність лагенарії просто фантастична. Рослини не бояться кислотних дощів і несправжньої борошнистої роси, які завдають величезної шкоди огіркам. До речі, консервована лагенарія набагато ближча до огірків, ніж до кабачків, і за смаком, і за

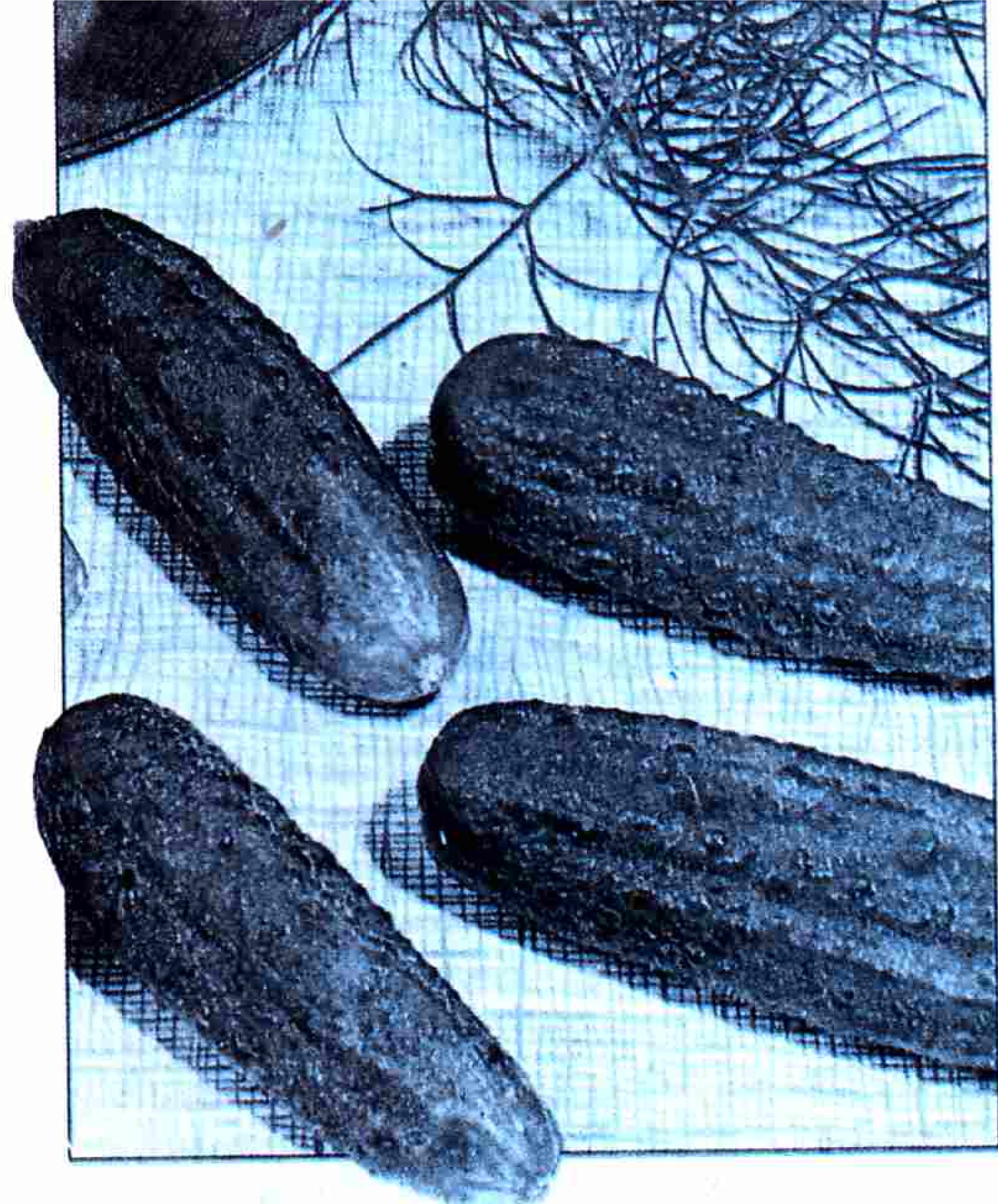

Якось, чекаючи електричку, почула таку розмову між жінками.

— Скажіть, чого це на огірковій огудині так багато пустоцвіту?

— Ви, мабуть, після четвертого листка не прищипнули рослину. А знаєте, мій чоловік купив голландське насіння огірків, то я нині клопоту не маю. По-перше, не хворіють рослини, а, по-друге, — де квіточка, там і огірок. Тільки встигай вибирати.

— То це ж, мабуть, дуже дорого обійшлося?

— Ой, якби ви бачили, скільки огірків, і мені, і дітям вистачає. Перші були у теплиці, а зараз і на городі збираю.

Не встигла я розпитати жіночок, що то за огірки, але приємно дізнатись, що люди, які вирощували голландські сорти і гібриди, дуже задоволені. Спробували і наші редакційні працівники. Усі з огірками.

Фірма гарантує

Розмова четверта

— У чому ж секрет голландських огірків?

На моє запитання відповідає Андрій Васильєв, заступник директора фірми «KGT», яка представляє в Україні голландську фірму «Bejo Zaden».

А.В. Усі сорти і гібриди, які пропонує фірма «Bejo», мають деякі загальні ознаки або, як ви їх називаєте, секрети. Саме вони забезпечують вирощування і одержання товарної продукції високої якості. Перерахую їх:

стійкість до найбільш поширених захворювань;

висока урожайність (40—50 тонн з гектара);

відсутність гіркоти у плодах і оптимальна консистенція (внутрішня структура), що дає змогу вживати огірки свіжими, а також використовувати для засолювання й переробки.

● ***Пане Андрію, які сорти Ви порадили б вирощувати в Україні, враховуючи грунтово-кліматичні умови?***

А.В. У фірми «Bejo» досить великий асортимент насіння різних сортів і гібридів огірків. До того ж голландські селекціонери щороку додають до списку нові назви, хоч робота ця дуже копітка.

Зважаючи на кліматичні і грунтові умови України, раджу звернути увагу на такі гібриди.

Алвін F_1 — самозапильний гібрид з міцними рослинами, які дають по 2–3 плоди у пазусі листка. Плоди гарної видовженої форми, мають щільний м'якуш, довго зберігають товарний вигляд, однорідного забарвлення. Вони зовсім не мають гіркоти, стійкі до кладоспоріозу, толерантні до мозаїчного вірусу і борошнистої роси. Природно, що такі якості сприяють одержанню високого врожаю (40—60 т/га) і продукції найкращої якості.

Ще один досить цікавий ранній гібрид Астерикс F_1. Квітки у нього переважно жіночого типу, плоди темно-зелені з білим опушенням. Рослини міцні, стійкі до посухи і захворювань (вірусу мозаїки, справжньої борошнистої роси і парші). Плоди зовсім не мають гіркоти, придатні до споживання у свіжому вигляді, для засолювання і консервування. Вегетаційний період — 90 днів.

● ***Але чи можна ці гібриди вирощувати у відкритому грунті?***

А.В. Так, їх можна вирощувати не тільки в теплиці, а й на грядці. На мій погляд, щоб одержувати надранні врожаї в північних районах України, стане в пригоді самозапильний гібрид Алвін F_1.

Хочу застерегти городників від помилки, яку часто допускають: насіння голландських огірків не слід замочувати, відразу висівайте його в грунт. Це рекомендація голландських селекціонерів. Якщо ж огірки вирощуєте у теплиці, обов'язково поливайте рослини, не допускайте пересихання грунту, тоді плоди матимуть красиву форму і буде їх багато.

● ***Пане Андрію, процитую один абзац з листа нашої читачки: «Дуже сподобались голландські огірки, хоч і пізно посадила. Чи можу я зібрати насіння з цих огірків?..»***

А.В. Ми з вами підійшли до дуже важливого питання. З гібридів насіння не збирають, бо воно не повторює материнських властивостей, тобто зібране вами насіння не дасть того урожаю, на який ви сподіваєтесь, а навпаки, вас розчарує. Тому раджу купувати лише насіння, яке спеціально запаковане, має маркування і дату використання. Згадайте приказку: «Скупий платить двічі».

● ***Мені здається, було б доречно, якби Ви дали деякі рекомендації щодо вибору насіння.***

А.В. Я зупинюся на найголовніших:

не треба економити на насінні, витрати вам повернуться сторицею;

найкраще купувати насіння у спеціалізованих фірмах або магазинах;

не купуйте насіння з рук, на вулиці;

краще вибирайте те насіння, яке має вологостійку упаковку;

ретельно роздивіться пакетик. На ньому повинні бути назва фірми-виробника і її торговельні знаки, назви культури, назва сорту чи гібрида, номер партії, маса або кількість насінин, термін зберігання насіння.

Пакетики без назв краще не купувати.

Усі згадані гібриди огірків городники і дачники можуть придбати в редакції журналу «ДСГ».

Наша фірма запрошує до співпраці на вигідних умовах оптовиків, шукає ділерів у різних регіонах України.

Телефон для довідок
(044) 211-37-38

Розмову вела ***Т.Донцова***

Щедра грядка

Як відомо, цибулю вирощують для одержання стиглих цибулин, які добре зберігаються у домашніх умовах і дають можливість не тільки готувати ароматну й смачну їжу, а й споживати взимку значну кількість мінеральних речовин, білка, цукрів, вітаміну С. Ефірна олія цибулі має бактерицидні властивості.

Не менш цінне й листя (пір'я). Це насамперед стосується малопоширених видів багаторічної цибулі-батуну, порею, слизуну та шніту. Серед них шніт містить найбільше вітаміну С, має не тільки корисну, але не гірку, привабливу на вигляд ніжну зелень, до того ж багату на цукри, каротин та ефірну олію.

НЕГІРКА ЦИБУЛЯ-ШНІТ

Ці якості цибулі-шніт, а особливо те, що вона негірка, без їдкого запаху, приваблюють дітей, котрі не люблять взагалі звичайну цибулю у будь-якому вигляді. Як показує досвід, вони рвуть її на грядці й охоче їдять, не кажучи вже про дорослих. Шніт можна вживати в салатах, а дрібно порізану зелень додавати до перших і других страв у кінці приготування або перед тим, як подавати до столу.

Але цибуля-шніт цінна не тільки в кулінарії. Завдяки великій кількості вітаміну С вона має цілющі властивості, особливо для лікування такої поширеної хвороби зубів, як парадонтоз. Регулярно споживаючи її, я позбавився за два місяці кровотечі ясен і добре зміцнив зуби.

Це — багаторічна зимостійка рослина, яка не створює цибулин. На другий рік з'являються квітки бузкового кольору. Вирощують її заради листя — трубчастого, шилоподібного, ніжного, не гіркого на смак і приємного на запах.

Зимують корінці та бруньки, які залишаються в нижній частині стебла й пробуджуються рано навесні, тільки-но зійде сніг, створюючи найпершу зелень. Вирощуючи шніт, матимете змогу забезпечити організм вітаміном С та іншими цінними для здоров'я речовинами від ранньої весни до осінніх заморозків. Але це можливо лише тоді, коли цибулю-шніт належним чином доглядати та вміло нею користуватися. Бо просто зрізувати зелень цибулі, яка росте десь у куточку, недоцільно, поступово вона дрібнішає або старіє (коли її довго не зрізувати), стає грубою і малопривабливою для вживання.

Треба мати на увазі й те, що вирощувати шніт більше трьох років на одному місці не рекомендується. За цей час окремі рослини розростаються до кущів (кожна стеблина ділиться на дві), в яких по 15—20 і більше цибулинок, через що їм стає тісно. Це й використовують для розмноження розсадою, поділяючи кущі на окремі рослини з подвійним стеблом і власним корінням.

Щоб тривалий час споживати свіжу зелень, можна садити розсаду двома способами — грядкою чи доріжкою. Першим способом я користуюся уже більше десяти років. Розмір грядки визначається потребами та можливостями городника. Я, наприклад, з грядки площею 2x2 м забезпечую свою сім'ю з 5 чоловік з весни до осені свіжою зеленню. Грядку розбиваю на рядки, відстань між якими 15—20 см. Висаджую цибулю в борозни окремими рослинами, розміщуючи їх у рядку на відстані від 3 до 10 см. Після садіння поливаю по борознах. Якщо листя довге, підрізую його.

Добрива вношу в борозну (ще краще внести їх на всю грядку). Пересаджувати бажано восени або навесні, хоч робити це можна в будь-який період літа. Росте цибуля дружно, тому зрізувати листя треба поступово: спочатку в одному, далі в другому рядку, і так до останнього. Коли буде зрізана зелень в останньому рядку, перший знову буде готовий до споживання.

На другий рік з'являються квітки, їх слід прищипувати, тоді вони не будуть заважати росту цибулі.

Цибулю-шніт можна також вирощувати в дві-три стрічки біля доріжок саду чи городу, як декоративну рослину і водночас споживати зелень, поступово зрізуючи кущики від початку до кінця доріжки.

М.О.Озеряний,
м.Київ

Кавуни достигли на балконі

Хочу поділитися досвідом вирощування кавуна скоростиглого, огірків і помідорів на заскленому балконі та в кімнаті на підвіконні. Сталося так тому, що насіння придбав не заздалегідь, щоб почати пророщування в зимово-весняний період, а в середині червня і не хотів втрачати рік. Крім того, в силу специфіки своєї професії (військово-службовець) і періодичної відсутності не мав змоги забезпечити штучне досвічування помідорів у період короткого світлового дня. Звичайно, це позначилося на результатах, але виявилося не таким вже великим недоліком, як здається на перший погляд. Переконався в цьому на практиці.

14 червня замочив по 10 відкаліброваних насінин кавуна скоростиглого сорту Огоньок, дині Колгоспниця, тепличних партенокарпічних гібридів огірків Зозуля (ТСХА-77), Апрєльські (ТСХА-98), тепличних високорослих помідорів Ранній-83, Український тепличний. Витримував у стимуляторі росту «Івін» разом з розведеними мікроелементами «Жалюма» 36 год і ще мокре насіння одразу висіяв у зволожений грунт, накрив склом.

Перші 2 місяці поливав тільки кип'яченою відстояною водою, яку намагнічував спеціальним пристроєм МЗО-40. Через 5 днів зійшли кавуни і огірки (100%), через 6 днів — помідори Ранній-83, через 7 — помідори Український тепличний. Насіння дині зовсім не зійшло, мабуть, було неякісне. Схожість обох сортів помідорів — 99 %.

Протягом усього вегетаційного періоду я вів спостереження за рослинами і склав своєрідний щоденник.

26.06 в огірків та помідорів з'явилися 3-4 справжні листочки.

07.07 — перша чоловіча квітка на кавуні.

08.07— перша жіноча. Запилив зірваною чоловічою квіткою. Жіночу квітку ще до розпускання можна відрізнити: під нерозкритим бутончиком вже сформований маленький кавунчик, який після вдалого запилення і обпадання пелюсток починав інтенсивно збільшуватися. Якщо квітка не запилилася (що можливо при запиленні після 8—9-ї години ранку, коли приймочка маточки підсихає і пилок з чоловічої квітки не пристає — добре видно жовтий пилок на зеленому стовпчику маточки), то такий маленький кавунчик жовтіє і відпадає з часом, тож краще його обірвати самому. На одну жіночу квітку припадає 2—6 чоловічих, тому для надійності треба використати пиляки всіх розкритих квіток. Цю операцію довелося робити, бо кавун ріс у мене на заскленому балконі, куди комахи, бджоли не завжди мали змогу залетіти.

Огірки запилювати вручну не потрібно — вони партенокарпічні,тобто самозапильні, а помідори слід постукати легенько по стовбуру (в природі цю функцію виконує вітер), і пилок всередині квітки потрапить на приймочку маточки. Чим частіше будете стукати (кілька разів протягом дня), тим більше шансів, що зав'яжуться всі суцвіття, інакше квітка відсохне й обпаде.

Кавун має 2—4 батоги, після зав'язування на кожному з них хоча б одного кавунчика треба прищипнути верхівку росту, щоб прискорити достигання плода. Коли з'являтимуться нові бічні пагони, їх теж слід прищипувати, як і нові нерозкриті кавунчики (квітки) — у відкритому грунті вони не дають змоги вирости один одному, а на балконі будуть ще дрібніші. Найбільшим виростає той, що найближче до коріння. На одному батозі нижче зав'язаного кавунчика з'явився «конкурент» — запилився осою і почав обганяти свого старшого брата, довелося для експерименту залишити обох. «Менший» став майже в два рази більший, хоч обидва були однаково червоні й солодкі.

Кавуни і огірки — ліаноподібні рослини, тому для їхнього нормального росту треба підв'язати шпагат чи іншу мотузку або зробити шпалери. Кавуни й помідори доцільно висаджувати на найбільш освітленому місці (вздовж сонячного боку), вони не бояться протягів. Огіркам подобаються затінені від полуденного сонця місця (ближче до стін будинку) і закуток, щоб був застій повітря. Окрім того, на день на сонці треба залишати відкриту широку посудинку з водою або розбризкувати воду ручним пульверизатором. На відкритому балконі можна висаджувати високі квіти, які будуть відігравати роль захисних шпалер, а заодно й прикрашатимуть його.

8.07. На 50% огірків обох сортів прищипнув точку росту над четвертим листком. Якщо цього не зробити, рослини ростуть скоріше, але в одне стебло. Прищипнуті мають 2—3 стебла, а отже, більше плодоносять та ще й раніше на тиждень.

14.07. На прищипнутих огірках вусів не було, а неприщипнуті вже почали плестися. На 5 батогах кавунів 6 плодів.

16.07. На найбільш затіненому кавуні розпустилася жіноча квітка. З'явився перший вус на прищипнутій рослині огірка. Всього зав'язалося 9 кавунчиків.

17.07. На прищипнутих огірках сорту Апрєльські з'явилася перша жіноча квітка (маленький огірочок внизу), вуса малі, ще не плетуться. Прищипнуті рослини огірків помітно менші.

21.07. Підв'язав шпагат для огірків. Найближчий до сонця кавун, як середнє яблуко, а ті, що далі, як алича чи вишня, у затінку — ще менші. Отже, треба садити їх на сонячному боці.

22.07. На прищипнутих Апрєльських по 3—4 зав'язі, пустоцвіту немає. Неприщипнуті (цього ж сорту) мають 3—4 пустоцвіти, без зав'язі. Зозуля (прищипнуті й неприщипнуті) — без ніякого цвіту. На кавунах пообщипував усі зайві квітки та зав'язі.

23.07. На Апрєльських зацвіла жіноча квітка (прищипнута) і пустоцвіт (неприщипнутий). Неприщипнуті рослини у 2 рази вищі.Ті, що на сонці, зацвітають скоріше, ніж у затінку.

27.07. На огірках знизу видалив старі жовті листки. На кавунах після общипування цвіту стало набагато більше жіночих зав'язей. Пообщипував ще раз.

04.08. Зірвав перший огірок сорту Апрєльські довжиною 11 см (з того стебла, яке найпершим зацвіло). Той, що зацвів 23.07, пожовк, бо під ним

виріс інший, а над ним — найбільший. Кавуни в затінку почали дуже розростатися, прищипнув.

06.08. Зірвав перший плід Зозулі довжиною 10 см (прищипнутий).

18.08. 2 невеликі Зозулі і 3 середні — Апрельські.

22.08. На помідорах з'явилися перші китиці з цвітом. На прищипнутих Апрельських на двох стеблах 26 однакових огірочків, на сонці. Рослини помідорів довжиною 50-60 см пересадив у глибоку посудину.

23.08. На сонці найбільший кавун (діаметром 10 см) почав засихати, хвостик ще зелений, в інших кавунів у затінку почало жовтіти листя.

28.08. Рослини Зозулі в два рази вищі від Апрельських, але на останніх у 4 рази більше огірків. Засох хвостик у найбільшого кавуна. Червоний, але сипкий - треба було зривати 23-го, коли посохло все листя.

29.08. Зацвів перший помідор Ранній-83, він менший за висотою, на китиці 6—8 плодів, на Українському тепличному — 5—6.

30.08. Зозуля доросла до верху балкона і росте далі, дуже багато нових огірочків.

31.08. Зірвав усі кавуни (хвостики зелені, листя зовсім засохло). Всі плоди червоні, соковиті, дуже солодкі. У найменшого насіння найтемніше, а в найбільшого біле (лише в одного). Підв'язав помідори Ранній-83, з'явився перший маленький плід.

03.09. З неприщипнутих рослин Зозулі зірвав перші огірки, у кожній пазусі зав'язується по одному плоду, а в прищипнутих по 4—6. Так можна «розтягувати» сезон збирання (прищипуванням) і з однієї рослини одержати 15 шт.

15.09. Почали різко засихати огірки, які ростуть позаду, в затінку. Вони найнижчі.

25.09. Зірвав перші помідори (зеленими) — 10 шт., вони заражені верхівковою гниллю. Це фізіологічна хвороба, до якої призводять такі чинники, як висока температура, нестача води й кальцію.

01.10. Підживив огірки курячим послідом. З кожної пазухи виросло 4—5 огірочків. Вже прохолодно вночі (14°), мабуть, не достигнуть. З'явилася борошниста роса.

10.10. Різко почали засихати огірки — холодно.

Дещо про хвороби огірків.

Некроз — наслідок різких коливань температури, сонячних опіків, дефіциту фосфору, калію, марганцю.

Звичайна мозаїка — вірусного походження.

Біла мозаїка — вірус, уражені рослини хворіють за температури вище 30°, у загущених насадженнях.

Борошниста роса — грибкове захворювання.

Рекомендації: не обламувати пустоцвіт — з тих же пазух виростуть потім сплячі жіночі квітки; підживлювати один раз на тиждень, особливо калієм; на ніч поливати теплою водою — огірки ростуть тільки вночі.

18.12. Помідори на південному освітленому сонцем боці цвітуть, плодоносять. Підливаю гущею з кавового напою, теплою водою, старою заваркою з чаю, натуральної кави. На вулиці температура нижче мінус 5° не опускалася, біля вікна плюс 15—16°. З середини листопада листя хворіє вертицильозним в'яненням у зв'язку з різкими коливаннями температури (вдень на прямому сонці, вночі — похолодання з боку вікна).

Після пересаджування помідорів у глибоке відро (15 л) рослини не пасинкував, тому на сонці (на підвіконні) виросло якщо не помідорне дерево, то кущ, і рослина затулила собою весь його простір 180 x 90 см. На одне вікно — одна рослина сорту Український тепличний. Минуло 6 місяців з дня висіву насіння, а помідори цвітуть і з'вляються все нові й нові китиці.З одного куща вже зірвав зеленими (достигати на рослині не даю) 30—40 плодів, ще стільки ж цвіте. З похолоданням процес достигання уповільнився (через відсутність сонячних днів), але не зупинився. Помідори на кухонному підвіконні ростуть краще, ніж у спальній кімнаті. Мабуть, завдяки газовій плиті, яка, крім додаткового тепла, виділяє вуглекислий газ.

Кавуни на заскленому балконі також росли у старому відрі місткістю 15 л — по три в одному. Технологію приготування поживної суміші не опису́ю, тому що вона загальноприйнята.

Продовжити життя кавунів, мабуть, неможливо. Як написано в книжці про фізіологічний строк достигання, так і вийшло. Якщо посадити на початку травня — звичайно, краще. А от огірки ще могли плодоносити, проте похолодання вплинуло на біологічний строк життя. Якщо посіяти їх у квітні-травні, мабуть, теж будуть плодоносити до похолодання. В усякому разі, користуючись цими датами, неважко змістити строки. Можна вирощувати й на відкритому балконі, але похолодання вноситиме свої корективи, як і у відкритому грунті. При похолоданнях в середині червня до плюс 10° на балконі в мене менше 16° не було, а в спеку — 32°, «зашкалювало» і за 40°С, навіть при відкритому вікні. Це не 6 соток, а лише балкон 3x1 м, але розмістити по 5 рослин можна (в мене загусто). Тому я рекомендував би всім, хто має засклений балкон, вирощувати теплолюбні овочі.

О.А.Гордіюк,
290021, м.Львів-21,
вул.Виговського, 83-64

Що за чим сіяти?

Я ваш постійний читач, маю земельну ділянку, читаю багато літератури з городництва. Знаю, що в агрономії є такий термін — сівозміна. А як застосувати її на присадибній ділянці, що можна садити після картоплі, помідорів тощо? Хотів би одержати консультацію науковця.

А.П.Лещенко,
м.Харків

Якщо більшість овочевих культур вирощувати декілька років підряд на одному й тому ж місці, урожай з кожним роком знижується. Однобічно використовуються поживні речовини з грунту, зростає кількість шкідників і хвороб, що негативно впливає на ріст і розвиток рослин.

Тому необхідно встановити чергування культур на ділянці. Для цього площу розмічають, наприклад, на 8 рівних ділянок. На кожній з них вирощують рослини однієї ботанічної родини, а також культури з приблизно однаковими вимогами щодо родючості й обробітку грунту.

Для прикладу в умовах Харківщини можна рекомендувати таке чергування овочевих культур: 1 — огірки, кабачки, патисони, кавуни, дині; 2 — помідори, баклажани, перець; 3 — цибуля, часник; 4 — буряки, морква, петрушка, селера, пастернак; 5 — капуста; 6 — картопля; 7 — зеленні культури (салат, кріп); 8 — бобові (горох, квасоля, боби), кукурудза.

Органічні добрива краще вносити під буряки, моркву, капусту, картоплю.

М.Г.Шарапа,
кандидат сільськогосподарських наук
(Інститут картоплярства УААН)

Новий сорт калини звичайної

Калина досить поширена в Україні. Росте по берегах річок, озер, у підлісках, на лісових галявинах, часто зустрічається на присадибних ділянках.

Це — кущ або невелике деревце заввишки 4—6 м. Квітки зібрані у щиток — в середині двостатеві, по краю більші, але безплідні. Цвіте в кінці травня, добрий медонос.

Плоди яскраво-червоні, соковиті, гіркуваті на смак, після проморожування смачніші. Їх використовують для виготовлення варення, киселів, желе, соку, цукерок, мармеладу та інших виробів.

З лікувальною метою використовуються квітки, плоди та кора. Настій з квіток поліпшує травлення, його застосовують також як відхаркувальний засіб, при кашлі, для полоскання горла. Свіжі плоди калини з медом корисні при гіпертонії, простудних захворюваннях.

На присадибних ділянках в основному вирощують калину місцевого походження.

В ЦБС НАН України створено новий сорт **Київська садова-1.** Він виведений з насіння, зібраного з найкращих кущів садів Києва і області. Сорт вивчений і розмножується. В ЦБС і відділкових господарствах закладені маточники.

Кущі цього сорту висотою 2—4 м. Плоди червоні з помірною гіркотою, достигають в кінці вересня. Маса плодів з великих щитків — 80—120 г, діаметр щитків — 10—11 см, кількість плодів у щитку — 110—130, маса 100 плодів — 76 г. В плодах міститься 7—8% цукрів, 2—2,5% кислот, 6—7% дубильних речовин, 20—25 мг% вітаміну С, урожайність 25—30 кг з дерева (у 2—3 рази більша, ніж у калини лісової).

Київська садова-1 належить до напівсолодких форм, сорт перспективний для виробничих і аматорських садів.

До речі, селекцією калини лише почали займатися. Враховуючи наш досвід, звертаємо увагу майбутніх селекціонерів на таке. Загальна мета у селекції — створення нових сортів та форм з більш вертикальним габітусом рослин, щоб ягоди не опускалися до землі, з привабливим яскраво-червоним забарвленням плодів, стійкістю до обсипання, менш терпкими смаковими якостями.

Зокрема необхідно вивести дві групи сортів: зовсім без гіркоти, але багаті на вітаміни С і Р, каротин і з напівгіркими плодами, що містять лікарську речовину — вібурнін. Доцільно створити колекційні насадження з кращих місцевих форм калини та ботанічних видів для схрещувань.

Треба провести схрещування калини звичайної з іншими видами — калиною трилопатевою, Саржента, жовтоплідною. Здійснити самозапилення одержаних гібридів першого покоління, щоб з'ясувати можливість появи в потомстві рослин з ягодами без гіркоти.

Калина тіневитривала, але краще росте на відкритих місцях, вологолюбна. Для неї найпридатніші чорноземи та глеєво-суглинкові достатньо зволожені грунти. У народній пісні є рядок: «Ой у лузі та ще й при березі червона калина», отже, у таких умовах вона добре росте. На мало зволожених грунтах дає низький урожай.

Калина розмножується насінням, зеленими живцями та відсадками.

Свіже насіння висівають одразу після достигання (серпень — вересень). Для весняного висіву його стратифікують у вологому піску протягом зими.

Зеленими живцями розмножують у другій половині червня — на початку липня в холодних парниках або туманній установці. До осені живці укорінюються (на 80—90%), їх висаджують у розсадник (за схемою 60х15 см)

для дорощування. На постійне місце висаджують 2–3-річні саджанці. Найбільш розвинуті рослини починають плодоносити ще в розсаднику.

Для розмноження відсадками весною нижні пагони і гілки маточних плодоносних кущів пригинають до землі і прикопують на глибину 10–15 см, залишивши вільними верхівки. До осені укорінені пагони виростають заввишки 40–80 см і утворюють потужну кореневу систему. Від материнського куща їх відокремлюють восени або навесні. Понад 50% добре розвинених відсадків можна висаджувати відразу на постійне місце, решту дорощують у шкілці або залишають біля маточних кущів ще на сезон.

Для садіння калини підбирають більш вологі місця. Ями копають розміром 60х60 см, вносять по 10–12 кг перегною, 150 г суперфосфату і 60 г калійної солі. Суміш добре перемішують з грунтом і висаджують рослини.

Догляд за ними полягає у регулярному розпушуванні грунту та видаленні бур'янів. Кущ формують з 5–6 основних гілок, зайві пагони видаляють в основі куща.

Із шкідників найбільшої шкоди завдає калиновий листоїд. Коли з'являються його личинки (кінець травня — початок червня), обприскують рослини 0,3%-ним розчином карбофосу або 0,2–0,3%-ним розчином фосфаміду.

Достигають плоди калини в середині вересня. Збирають їх, зрізуючи щитки секатором, після чого кладуть у кошики або ящики.

Для задоволення потреб родини на садовій ділянці достатньо мати 2–3 кущі кращих форм калини.

І.М.Шайтан,
канд.біол.наук,
О.Ф.Клименко,
науковий співробітник,
І.К.Кудренко,
канд.біол.наук
(Центральний ботанічни сад ім.М.М.Гришка НАН України)

Садівникам на замітку

Не допускайте помилок

Тепер досить часто для обв'язування місця щеплення застосовують синтетичну плівку. Але вона недосить міцна, тому зверху слід накласти бандаж з алюмінієвого або ще краще мідного дроту. Обмотувати дротом треба не щільно виток до витка, а з інтервалом 3–4 мм. В результаті підщепа і живець досить щільно з'єднуються і добре зростаються.

Коли садять дерево, його, як правило, прив'язують до кілка. Але не можна прив'язувати надто міцно, це — помилка. Справа в тому, що кілок забивають на дні ями у щільний грунт, а коріння дерева засипають розпушеним. І як не ущільнюй, він згодом просяде, іноді до 10 см. Тож, коли саджанець міцно прив'язаний до кілка, грунт, що просідає, обриває тонкі корені і деревце не приживається. Тому його до кілка слід прив'язувати так, щоб воно могло рухатися відносно кілка разом з грунтом, що просідає.

Багато садівників допускають помилку, поливаючи дерева в невелику яму біля штамба. Особливо це згубно в південних районах. І справа тут не лише в обмеженому поливі, а ще і в тому, що коренням важко проникати у твердий грунт і більша їх частина, закручуючись, розвивається в обмеженому поливами просторі. Тому дерева слід поливати по периметру крони, а то й більше. Тоді коріння легко проникатиме в м'який грунт, освоюватиме більшу площу, а дерево не потерпатиме від посухи і нестачі поживи.

В.М.Горнюк,
Дніпропетровська обл., м.Новомосковськ

Як зберегти живці для щеплення

Для зимового чи весняного щеплення живці нарізують з однорічних пагонів, заготовлених ще восени чи на початку зими. А випробуваний спосіб зберігання їх — в ящику з вологим піском і в прохолодному місці. Але іноді трапляється так, що пісок пересихає і пагони псуються.

Тож минулого року живці я поклав у чистий поліетиленовий мішечок, попередньо вмокнувши обидва зрізи кожного пагона в розтоплений віск (можна парафін). Мішечок зав'язав і загорнув старим рушником, винісши на балкон. Там живці зимували.

Назесні зробив щеплення. Усі живці прижившились.

Г.А.Скоряк

Книжка садівників

Надійшла у продаж книга «Помологія. Том 2. Груша та айва». Видавництво «Урожай», 1995 р. (Мова російська. Обсяг 24 арк.).

У книзі дано помологічний опис близько 260 сортів груші і понад 20 — айви, рекомендованих для вирощування у різних грунтово-кліматичних зонах України, а також тих, що культивувалися раніше або перспективні для вирощування у майбутньому. Наведено морфологічну, біологічну та виробничу характеристику сортів, зокрема висвітлено їхні вимоги до екологічних факторів, зимостійкість, стійкість проти хвороб, початок та періодичність плодоношення, урожайність, строки достигання, хімічний склад, смакові якості, лежкість плодів. Відзначено переваги і недоліки кожного сорту. Описано підщепи груші.

Значна частина сортів ілюстрована кольоровими фотографіями.

Книга розрахована на широке коло читачів: спеціалістів з садівництва, селекціонерів, наукових працівників, садівників-любителів, фермерів, орендарів.

Придбати другий том «Помології» можна у видавництві «Урожай» (252035, Київ-35, вул.Урицького, 45).

Ціна книги — 1 млн. крб.

Поштою видавництво книги не надсилає.

Видавництво «Урожай»

Щедрий урожай суниці щороку

Суниця вигідно відрізняється від інших плодових і ягідних культур швидким початком плодоношення, раннім достиганням ягід та великим урожаєм. Вирощую два види — альпійську та садову великоплідну.

Барон Солемахер — представник альпійських суниць. Сорт безвусий, плодоносить з ранньої весни до морозів. Ягоди довгасті, невеликі, яскраво-червоні, солодкі, дуже ароматні. Розмножується насінням або поділом куща. Цінна лікарська рослина.

Із садових великоплідних суниць вирощую кращі районовані сорти як вітчизняної (**Львівська рання, Русанівка, Ясна, Коралова 100, Фестивальна, Істочнік, Кримська ремонтантна**), так і іноземної селекції (**Талісман, Болгарська, Угорська, Лорд, Кардинал, Гігантелла Максим, Генерал де Голль, Триплоїд, Нове диво світу**).

Маю й землуніку. Це новий вид рослин — гібрид сортів садової суниці з полуницею. Землуніка успадкувала від полуниці високу зимостійкість, пряморостучі, що піднімаються над кущами, квітконоси (по 12—25 шт.). У мене росте і плодоносить Бірюльовська — середньостиглий сорт з ягодами масою 20—30 г. М'якуш десертний, з мускатним ароматом, під час переробки не розварюється. Смачнішої ягоди не знаю.

Агротехніка

Площу під суницю готую з осені. Під час перекопування на один квадратний метр вношу відро перегною та півлітрову банку попелу. А весною перед садінням — 15 г сірчанокислого калію. Висаджувати суниці можна протягом усього вегетаційного періоду — весною, влітку та восени. Густота насаджень залежить від сорту. Відстань між рядками 30—40 см, а для Лорда і Гігантелли 50—60 см, між рослинами у рядку — 20 см.

Грядки роблю шириною 1 м, довжина довільна. Напрямок рядків — упоперек грядки з півдня на північ. Коли рослини розміщені густо, вони швидко займають усю площу і вже наступного року дають високий урожай. Насадження попередніх років, як тільки розмерзнеться земля і рослини почнуть рости, підживлюю попелом (40 г на погонний метр рядка). Вдруге підживлюю через тиждень повним мінеральним добривом: 10—15 г аміачної селітри, 20—30 г суперфосфату і 10—15 г калійної солі у вигляді водного розчину. Перед цвітінням втретє підживлюю органічними добривами (на 1 частину гною 15 частин води). Розчин вношу у борозенки, нарізані на відстані 10 см від куща, які потім загортаю.

Під час цвітіння суницю мульчую тирсою шаром 3—4 см, яку видаляю після закінчення плодоношення. Мульча оберігає ягоди від забруднення під час дощу, а відтак і від ураження сірою гниллю. За потреби поливаю у борозенки, не обприскуючи листя. Крім того, пізно восени роблю вологозарядковий полив. Старе листя скошую після збирання врожаю і зразу ж обприскую насадження нітрафеном (200 г на відро води) або 1%-ною бордоською рідиною, а також підживлюю органічними добривами. А в серпні обприскую 0,3%-ним (30 г на 10 л води) розчином карбаміду, що сприяє закладанню квіткових бруньок.

У червні на кожному кущі залишаю два вусики, щоб одержати 3—4 розетки, інші видаляю. Обриваю вуса, що утворились і після відростання нового листя у серпні, що теж сприяє збільшенню врожаю на наступний рік.

Рік у рік стебло суниці підростає, тому на нових ріжках коріння може опинитись зверху грунту і загинути раніше, ніж укоріниться. Щоб цьому запобігти, підгортаю кущі землею. На одному місці суницю вирощую три роки, бо у наступні роки урожай зменшується, накопичуються шкідники і збудники хвороб. Для профілактики між кущами суниці можна садити чорнобривці або часник.

З листів від читачів знаю, що дехто пропонує своїм клієнтам для розведення суниць насіння, видаючи його за сортове. Тим, хто бажає розмножити у себе певний сорт, раджу купувати укорінені розетки, бо одержати чисте сортове насіння можна лише в тому разі, якщо на відстані 2 км не ростуть інші сорти. Така просторова ізоляція потрібна тому, що квітки суниці запилюються бджолами. Але альпійської суниці це не стосується.

В.В.Беспалов,
вчений агроном-плодоовочівник,
м.Лубни

Обліпиху цінують за скороплідність, високу урожайність, цілющі властивості, харчові якості, невибагливість.

Великий попит на плоди та саджанці обліпихи спонукає до вирощування її повсюдно, де можна сподіватись на високі врожаї.

Обліпиху — здерев'янілими живцями

У Мліївському інституті садівництва ім.Л.П.Симиренка сорти обліпихи вивчають з 1981 року. Зокрема, досліджували 12 сортів алтайського походження. Результати чудові: урожаї в 2—3 рази вищі, ніж на батьківщині обліпихи.

Найурожайнішими визнані сорти Чуйська, Янтарна, Обільна, Превосходна. На шостий-сьомий рік після садіння дворічними саджанцями урожайність обліпихи сорту Чуйська і Янтарна перевищувала 300 ц/га при розміщенні кущів за схемою 4,0 х 1,0 м. Плодоносити вони починали на третій рік після садіння.

Щоб зберегти сортові властивості, обліпиху слід розмножувати вегетативним методом. Найкращий із них для любителів — здерев'янілими живцями. Заготовляють живці восени, взимку або рано навесні. Найдоцільніше це робити восени.

Здерев'янілі однорічні пагони зрізують із здорових маточних кущів. Живці довжиною 15—20 см нарізують гострим ножем або секатором із середньої частини пагона і ставлять на зберігання в погріб, заглибивши нижніми кінцями у вологий пісок, попередньо оброблений 0,1%-ним розчином марганцевокислого калію.

Весною за 4—5 днів до висаджування на вкорінення живці ставлять у воду, яку замінюють тричі на день, або в проточну. Температура води 8—20°C. Оптимальний строк садіння — рано навесні після повного відтавання грунту.

Живці висаджують у плівкових або скляних холодних парниках у спеціально приготовлену суміш землі, торфокришки і піску (2:1:1) або перегною, землі і піску (1:2:1). Верхній 3—4-сантиметровий шар піску насипають поверх суміші. Схема садіння 5 х 5 — 7 см, глибина — 3—4 см.

Щоб запобігти опікам рослин сонячними променями, поліетиленову плівку білять вапном.

Догляд за висадженими живцями полягає в щедрому, рівномірному поливі, розпушуванні грунту та прополюванні бур'янів. Поливають до появи коренів 2—3 рази на день.

У перші три-чотири тижні вологість грунту підтримують на рівні 80—90% від повної польової вологоємності, а пізніше — 75—85%. Норму поливу зменшують після початку укорінення, про що свідчить поява приросту на живцях.

У другій половині літа, коли починається інтенсивний ріст надземної частини, укриття знімають. Прирости в кінці літа іноді досягають 50—60 см, але здебільшого до 30 см.

Саджанці, які не досягли відповідних параметрів у рік укорінення, дорощують на другий рік на тому ж місці або пересаджують (весною) на інше. Взимку їх зберігають у вологому піску у погребі.

Під час дорощування саджанців необхідно систематично поливати, розпушувати та удобрювати грунт. Для кращого розвитку рослин їх прищипують на початку весни після садіння. Восени другого року дорощування саджанці досягають 80—100 см висоти і мають 3—4 бічних розгалуження, 4—5 коренів довжиною 40—60 см.

Слід пам'ятати, що обліпиха дводомна вітрозапильна рослина. Щоб вона плодоносила, необхідно поруч садити чоловічі рослини, які плодів не дають. На 7—8 жіночих рослин потрібна одна чоловіча.

С.П.Божкова,
канд.с.-г. наук

Вирощування підщеп з насіння

Для яблуні найкращими сильнорослими підщепами в усіх зонах Укріни є сіянці з насіння Антонівки звичайної, Боровинки, Грушівки московської, Аніса та Пепінки литовської, для груші — сіянці з насіння груші лісової та лохолистої, а також Лимонки.

З кісточкових порід найкращі підщепи для сливи — алича, терносли та сіянці сортів Ренклод колгоспний, Ренклод зелений і Стаханівка; для черешні — місцеві стійкі сорти вишні, дика черешня та сіянці Дрогани жовтої; для абрикоси — сіянці місцевих форм абрикоси (жерделі); для персика — абрикоса, алича, мигдаль та сіянці витривалих форм персика.

Заготівля насіння

Заготовляють насіння яблуні й груші з цілком стиглих, нормально розвинутих плодів маточно-насінних дерев сортів або форм раннього чи середнього, а насіння кісточкових порід — з дерев середнього та пізнього строків достигання.

На схожість насіння значною мірою впливають способи його добування та умови зберігання. Як правило, застосовують холодний спосіб добування — розрізують плоди ножем і акуратно вибирають насіння. Цю операцію звичайно поєднують з виготовленням соків, джемів, повидла тощо. Не слід використовувати насіння з гнилих плодів.

Отримане насіння відразу ж просушують на решетах або щитах шаром 0,5 см у затінку чи під навісом, що добре провітрюється. У дощову й холодну погоду для цього використовують сушарки з температурою 30–35°С для зерняткових (яблуня, груша) і 25–30°С для кісточкових порід. Після просушування насіння старанно очищають від різних домішок.

Висушене насіння повинне мати вологість не більше 10–11%. До стратифікації його зберігають у провітрюваних приміщеннях з відносною вологістю повітря 50—70% і температурою від 0°С до 10°С тепла у полотняному мішечку, який підвішують під стелю, щоб не пошкодили гризуни.

Щоб заготовити 1 кг насіння яблуні треба порізати і почистити 250—400 кг плодів, груш — 250—350, сливи — 10-20, вишні і черешні — 12—15 кг.

Висівають рядковим способом на одну сотку за нормальної схожості: яблуня лісова — 0,28 кг, яблуня культурних сортів — 0,40, груша — 0,35, вишня — 3,0, черешня дика — 2,5, слива культурна — 6,0, алича — 4,0 кг.

Якість насіння

Насіння має бути добірним, добре виповненим, не пошкодженим, без зайвого запаху, незапліснявілим і старанно очищеним від сторонніх домішок. Ядро у розрізаної насінини повинно мати білий колір, бути пружним, при розплющуванні утворювати волокнисту масу. Здорове насіння блискуче, світло-коричневе в яблуні й темно-коричневе в груші.

Зіпсоване насіння має жовтувате ядро, що при розплющуванні розсипається. Склоподібність ядра свідчить про те, що воно запечене. Таке насіння для сівби непридатне.

У кісточкових порід кісточки мають бути цілими, а ядра — виповненими, пружними, із здоровими зародками. Темно-синє та зморщене ядро, а також наявність значної кількості розтріскaних кісточок є ознакою непридатності насіння для висіву.

Для визначення схожості беруть 100 насінин, намочують їх у воді на три дні, замінюючи її щодня. Після намочування голкою обережно знімають з насінин першу коричневу й другу білу плівчасті оболонки. Звільнивши від оболонок, їх рівномірно розкладають на блюдці, дно якого застилають зволоженою ватою, накривають чистим склом і ставлять у приміщенні з температурою плюс 20—23°С. На 4–6-й день починають підраховувати кількість пророслого (схожого) насіння, на якому утворився корінчик. Мінімальна схожість 75—95%.

Насіння кісточкових (черешня, слива, вишня, персик, абрикоса, алича) після промивання зберігають у звичайних умовах, але у зволоженому стані (за винятком абрикоси), оскільки підсушене воно дуже втрачає схожість. Насіння з тривалим періодом стратифікації (дика черешня, антипка, слива, вишня, алича)

закладають на неї одразу після заготівлі.

Стратифікація насіння

Насіння плодових порід (яблуні, груші, черешні, сливи та ін.), зібране восени й висіяне навесні, не проростає, якщо його відповідно не підготувати. Щоб мати добрі сходи, насіння стратифікують. Для цього його намочують у воді кімнатної температури: яблуні і груші на одну добу, кісточкових — на три. Воду міняють 1–2 рази на добу. Після намочування одну частину насіння зерняткових порід змішують з трьома, а кісточкових і горіха волоського — з 4–5 частинами зволоженого чистого річковго піску. Цю суміш засипають у ящики розміром 60 х 40 х 30 см, зволожують чистою водою і ставлять у погріб, де воно зберігається за температури плюс 2–5°С. Насіння з піском періодично зволожують, перемішують та охороняють від гризунів (мишей, щурів).

Якщо насіння перед сівбою не кільчиться, його переносять на деякий час у приміщення з температурою плюс 10–20°С. А якщо воно почало проростати, а висівати ще не час, ящики ставлять у льодовню (холодильник) або закопують у сніг. У такому сховищі ростові процеси уповільнюються, і насіння можна зберігати аж до сівби.

Тривалість стратифікації насіння різних порід приблизно така: яблуня лісова та культурних сортів — 90–120 днів; груша лісова та культурних сортів — 90–100; вишня звичайна — 150–180; черешня дика — 150–180; алича, тернослив, слива — 120–150; терен — 150–170; персик — 60–100; абрикоса — 90–100; горіх волоський — 60–70 днів.

Як уже зазначалось, насіння вишні, антипки, аличі, терносливу, сливи й терну, черешні дикої стратифікують зразу ж після добування. Сухе насіння кісточкових (абрикоса) перед стратифікацією намочують на 2–3 доби у воді, замінюючи воду 1–2 рази на добу.

Тож якщо зерняткові треба висівати весною 10 квітня, то стратифікацію слід починати десь 10 грудня.

Отже, насіння плодових порід зібрали, зберегли якісно, перевірили на схожість, заклали на стратифікацію. Залишилось чекати весни, щоб його висіяти в грядки. А тим часом з осені треба підготувати місце під шкілку сіянців підщеп.

Вибір місця під шкілку сіянців

Для вирощування підщеп з насіння відводять ділянки з досить родючим грунтом і заляганням підгрунтових вод не ближче 1,5 м від поверхні. Бажано, щоб ділянка була рівна та не затоплювалась і не замулювалась талими і дощовими водами.

Підготовка грунту

Поле під сіянці орють (або копають) на зяб на 30–35 см, а на підзолистих грунтах — на глибину орного шару. Під оранку (копання) вносять 400–500 кг гною, 500 г суперфосфату і 600 г хлористого калію на сотку. Гній перед оранкою рівномірно розкидають, міндобрива вручну розсівають по площі. Грунт готують з осені (вересень-жовтень). Весною (квітень) пересапують на глибину 10–15 см, вирівнюють граблями, подрібнюючи грудки.

Вирощування підщеп без пікірування

Взимку заготуйте два шнури (бажано білі капронові) по 15 м, нанесіть на них бітумним лаком мітки завширшки 2 см (щоб добре було видно) на відстані 25 см одну від одної. Потрібно ще 4 міцних кілки і 4 планочки по 70 см кожна. Шнури прив'яжіть кінцями до кілків — ось і маєте маркер. З краю поля натягуємо один шнур, з обох кінців його кладемо планки (по 70 см) і натягуємо другий шнур через 70 см від першого. Сапкою помічник акуратно робить неглибокі ямки по шнуру біля кожної мітки, а ви висіваєте вручну в кожну з них по 3–4–5 насінин яблуні, груші тощо. Сіяти треба рано навесні, як тільки дозволить стан грунту. Якщо мало вологи, ямки перед сівбою поливають.

Така пора в наших краях настає десь з 20–25 березня. Із сівбою бажано не зволікати, щоб висіяти насіння у вологий грунт. Після закінчення сівби площу прикотковують дерев'яним коточком у цей же день. Не слід відкладати цю операцію.

Насіння яблуні і груші на легких грунтах загортають на глибину 4 см, кісточкових — на 5–6 см.

До насіння основної культури доцільно домішувати маячну (овес, ячмінь, гречку з розрахунку 50–80 г на сотку). Маячна культура сходить раніше, позначаючи рядки, тоді можна раніше провести міжрядний обробіток, не завдаючи шкоди посівам.

Щоб зберегти в грунті вологу й забезпечити дружні сходи, рядки після сівби і коткування мульчують перегноєм або тирсою товщиною 2–3 см.

Підготовка насіння до сівби

Зимою слід придбати (або самому зробити) решето із дірочками діаметром 2 мм. У той день, коли маєте сіяти, треба відокремити насіння від піску. Набираєте суміш у решето і промиваєте водою над коритом. Пісок стече з водою, а насіння залишиться в решеті. Перед самим висівом його просушують у затінку (на газеті) до сипкого стану.

Вирощування підщеп зерняткових порід без зрошення не надійне, а іноді й неможливе. Тому відразу після сівби треба налагодити систему поливу.

Догляд за сіянцями

На сходи плодових порід дуже несприятливо впливають ущільнення грунту й кірка, тому розпушувати грунт треба своєчасно та високоякісно. Щоб швидше з'явилися сходи, слідкуйте за вологістю грунту. Якщо немає дощів і засіяне поле починає підсихати, його негайно треба полити.

Маячна культура дає сходи за достатку тепла і вологи приблизно через днів 5–10. Як тільки можна буде визначити рядочки, тут же треба просапати міжряддя. У рядочках потрібно легенько (щоб не пошкодити сходи) зруйнувати кірку.

Після появи сходів основної культури відразу вручну виполюють маячну культуру, роблять це акуратно, щоб не пошкодити сходів.

Густі сходи плодової культури перший раз проріджують у фазі двох листочків: виривають слабкі рослини, залишаючи в кущі 2–3 кращі. Під час проріджувань розпушують грунт у міжряддях і рядках та знищують бур'яни.

Друге проріджування (основне) проводять тоді, коли підщепи матимуть 3–4 справжніх листочки, залишаючи одну найкращу рослину (підщепу). Посіви формують так, щоб на одному погонному метрі залишилось не більше 4 рослин (підщеп). За такого формування на сотці буде рости 650–680 рослин. Якщо залишити більшу кількість, то це згодом негативно вплине на якість саджанців і їх буде важко реалізувати. Відстань між підщепами в рядочку має бути близько 25 см.

Протягом вегетаційного періоду у шкілці проводять боротьбу із шкідниками та хворобами. Особливо небезпечні попелиці та бура плямистість груші. Проти шкідників обприскують насадження розчином карбофосу (75–90 г на 10 л води), а проти хвороб кілька разів (3–4) за літо 1%-ною бордоською рідиною або хлорокисом міді (40 г на 10 л води). Бажано їх чергувати.

Підживлюють рослини у першій половині вегетаційного періоду (травень, червень, перша половина липня). Перший раз це роблять тоді, коли сіянці досягнуть у висоту 6–7 см, вносячи по 600–650 г аміачної селітри на сотку. Друге підживлення проводять через 15–20 днів після першого.

Можна підживлювати свіжим коров'яком з розрахунку 100 кг на сотку. Коров'як розбавляють водою в 6 разів і відрами поливають рослини в рядках. Мінеральні добрива розчиняють у воді до концентрації 0,15–0,20%.

Після підживлення обов'язково треба відразу полити поле і на другий день пересапати.

М.С.Марчук,
садівник-аматор,
м.Київ

Туризм сільський зелений

Петер і Маріанна Герл приязно зустрічають за столом у власній садибі гостей семінару

В краю австрійських Альп

Дорога в австрійські Альпи не така вже й довга, як нам здається. Це не довше, ніж доїхати до Кавказу. Тільки й того, що ми ще не готові до думок про поїздку в інший бік від Києва, на Захід. Однак відразу слід відзначити, що в нашому паспорті перед поїздкою повинна була з'явитися віза на в'їзд до Австрії, а вже в дорозі нам поставили ще дві відмітки на кордонах Словаччини й Австрії. Прикордонні й митні служби не дуже й пильно, але перевірили, хто перетинає кордон їхньої держави.

Та наша українська делегація з трьох осіб на запрошення Міністерства сільського господарства й лісівництва Австрії їхала, щоб взяти участь у конференції про розвиток сільського господарства і сільського зеленого туризму, тож проблем з митницею не було.

Може, ми не встигли за півдня побачити красу Відня, але враження від нього залишилися як від будь-якого великого європейського міста. А ось дорога до маленького альпійського містечка Ірнінг нас приємно вразила. По-перше, електропоїзд — це не наша обшарпана електричка, де часто-густо не те, щоб сісти, а й стати ніяк. А тепер уявіть собі автобус «Ікарус», яким ми колись їздили на далекі відстані. Так от вагон австрійської електрички облаштований приблизно так само. Зручні крісла обтягнуті оксамитом, встановлені одне навпроти другого — своєрідне купе, а між ними ніша для валізи. Широке вікно з маленьким столичком, під яким місткість для сміття. Над головою, як і в наших електричках, полиця. Підлога вкрита чистим лінолеумом.

Пасажири всі сидять, кілька місць у вагоні постійно вільні. Люди тихо розмовляють, читають, дрімають.

За три години, що ми їхали до своєї станції, разів зо три пройшов контролер, штампуючи квитки. Він у чорному форменному костюмі, на білій сорочці краватка, у форменному кашкеті. Я б назвав його не контролером, а господарем-провідником електропоїзда. Дізнавшись, що ми їдемо цією дорогою вперше, він підказав нам, заглянувши у свій довідник, абсолютно точний час прибуття на станцію пересадки, попередив, що поїзд, яким нам треба їхати далі, прибуде через 7 хвилин і нам слід перейти по другому тунелю на дев'яту колію, щоб не запізнитися. Все це він розповів доброзичливо і шанобливо.

А я подумав, коли ж у нас в Україні буде така електричка і такий обов'язковий господар в ній, щоб ми, по-людському могли в ній їздити. Невже не здатні?! Але швидко згадав, що квиток за проїзд в цій електричці на віддаль 270 кілометрів коштує в переведенні на наші карбованці близько 5 мільйонів. Для нас це сьогодні занадто дорого. Але ж не для всіх. То чи не краще на віддаль в 250–300 кілометрів пустити хоч один такий електропоїзд замість звичайного нашого обшарпаного. Мені здається, що знайшлися б тоді люди, які б захотіли їздити в цьому транспорті. А поступово таких електропоїздів на залізницях збільшувалося б. Адже колись і ми, українці, зароблятимемо таку зарплату, якої вистачить і на харчі, і на одяг, і на транспорт. А наш усміхнений контролер-провідник доброзичливо нам пояснюватиме, де зійти і як перейти до іншого поїзда, щоб ми, не дай боже, не заблукали й не запізнилися.

Замріявся!

А обабіч дороги стояли чепурні будинки без тинів і залізних брам. І жодного «палацу», як тепер у нас на дачах.

Інститут сільського господарства альпійського регіону, який проводив конференцію з проблем сільського туризму, приймав гостей з півтора десятка держав. Майже посередині ряду прапорів майорів і наш український.

Щоб краще засвоїти теорію про те, яке значення австрійський уряд надає сільському туризму, нас поселили в одного з бауерів (сільських господарів). Його будинок і вся садиба стоять окремим острівцем у передгір'ї Альп. До речі, в тих місцях Австрії, де були ми, фактично сіл немає. Окремі садиби розташовані одна від одної на відстані 300–400 метрів, а то й за кілька кілометрів.

Столик в їдальні, де гості обідають

Та найбільше вражає, що в цій, фактично сільській хаті всі зручності в кімнаті — і душ, і умивальник, і туалет. Вода холодна й гаряча. Надходить, звичайно, тільки холодна, а підігрівається безпосередньо в будинку. На подвір'ї величезні штабелі поколотих і акуратно під навіс складених дров. Опалення повинно бути автономне, своє. У Маріанни є постійні гості, які щороку тут проводять свою відпустку. Але таких багато не буває — спрацьовує конкуренція, адже сільським зеленим туризмом займається практично все населення австрійських Альп.

Зовні будинок у Петера, як і в більшості населення, непоказний, сіруватий, можна сказати, суворий. Зате влітку прикрашений квітами. Висаджені в ящички, вони на всіх підвіконнях, біля дверей; на причілку витка троянда майстерно прикріплена до стіни драбинкою з тоненьких планочок.

Квіти в Австрії повсюдно: на підвіконнях будинків і біля літніх кухонь, у дворах серед зелених галявин, у різних квіткових ящиках, горщиках з глини, пластмаси, скла і ще бог знає з чого. Вони висять як гірлянди на стовпчиках–вішалках з гніздами під квіти. Навіть паркани облаштовані різноманітними квітками. Здається, що господині змагаються між собою у винахідливості, як краще розташувати, виростити й урізноманітнити різнобарвну квіткову веселку.

М.І.Халимоненко,
м.Ірнінг,
Австрія

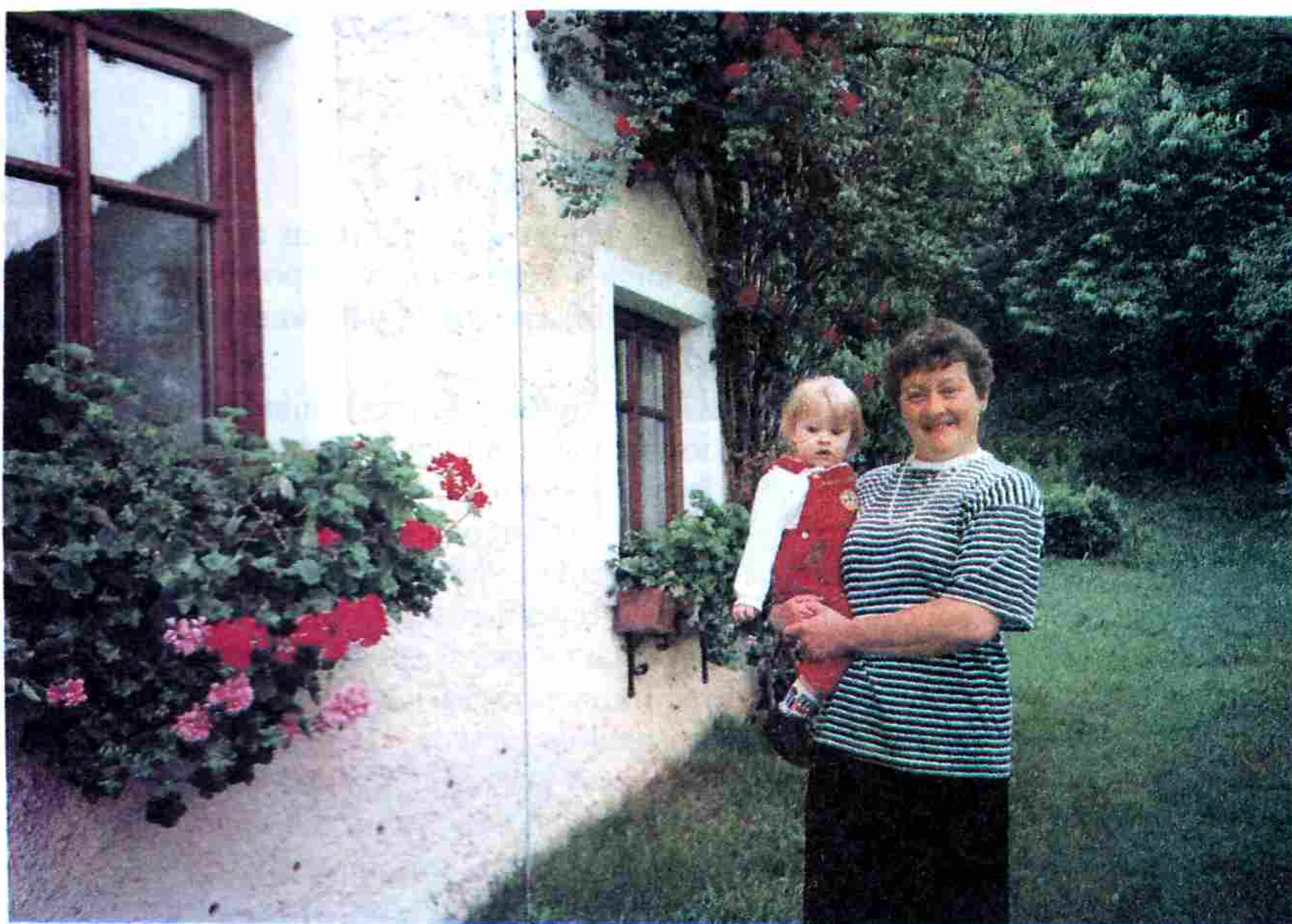

Біля свого будинку Маріанна з внучкою

«Наш» господар Петер Герл з дружиною Маріанною вважаються у своїй окрузі, як у нас кажуть, зразковою сім'єю: землю обробляє, тваринницьку ферму має, і гостей приймає.

У них в обробітку 60 гектарів землі і 40 гектарів лісу, утримують 50 корів, мають 2 трактори, 2 автомобілі, причіпний інвентар. Справляється з цією фермою господар; крім того, є 2 найманих працівники, допомагає син. Корів доять переносними апаратами. Щодня приїжджає за видоєним молоком молоковіз.

На руках Маріанни все домашнє господарство. Крім того, вона ще й бавить внучку.

Хоч частка від туризму в бюджеті цієї сім'ї не є домінуючою, однак, як каже господиня, зайвим кожен шилінг ніколи не буває. Свій будинок, який сім'ї слугує вже півтора століття, Петер переобладнав, щоб у ньому було зручніше. Він двоповерховий з мансардою, всередині гвинтові сходи. П'ять кімнат дають змогу відразу приймати 10 і навіть більше гостей. Кімната на другому поверсі, де поселили нас, має метрів з 18–20. В ній два дерев'яних ліжка, з яких одне двоспальне, широка дубова шафа, 3 тумбочки, вішалка для одягу. Тут же в кімнаті відгороджений з акуратними дверима туалет, умивальник і душ. Є маленький балкончик.

На невеликому столі букетик, в якому не менше 10 видів дикорослих квітів. В окремих великих вазах з червоної глини в прихожій висушені квіти з лугу чи лісу.

Ліжка, як, до речі, й шафи, дубові, з дуже м'якою, напевне, пуховою постіллю, свіжою й чистою, ніби її тільки–но принесли з магазину. На ліжках зручно не тільки спати, але й вставати, бо вони такої висоти, що піднявшись вранці, відразу стоїш на вкритій килимом підлозі. Щоправда, ворса на килимі невисока, щоб було зручно прибирати пиловсмоктувачем.

Господарка альпійської садиби частує учасників семінару сливовицею

Східноазіатські груші: дикі види

Останнім часом не лише садівники–аматори, а й фахівці зацікавились китайськими сортами груші. З одного боку, радує, що ще одна культура знаходить місце під сонцем в Україні, а з іншого – сумно, бо це сталося передусім через те, що її почали вирощувати у Західній Європі і ми лише наслідуємо чужий приклад.

В СРСР з 1954 року використовувалась класифікація роду груша, розроблена Е.Кене з доробкою А.Федорова. У 1972 р. опублікована нова, сучасніша класифікація А.Туза, за якою рід поділено на дві секції: Pashia — груші бурі (східноазіатські види) та Pyrus – груші звичайні (західноазіатські та європейські види). Тут мова піде лише про східноазіатські дикі (природні) види. Ця секція у свою чергу поділяється на три підсекції: Pashia — власне бурі груші, Pyrifolia — грушолисті груші та Ussuriensis – уссурійські груші.

В одній статті немає змоги навести детальний опис цих видів, тому зупинимось лише на окремих ознаках і тих властивостях, які можуть знадобитись садівникам України.

Бурі груші

До цієї підсекції віднесено найбільш стародавні і примітивні види – березолисту, буроплідну, Каллера та буру (пашія) грушу. У всіх видів чашечка у плодів обпадає.

Березолиста. Має дрібні, кулясті, діаметром 1–1,5 см, густооржавлені плоди з численними дрібними цяточками. Вони кислі, терпкі, неїстівні. Квітка має 2–3 стовпчики, плоди відповідно 2–3–насіннєві камери. Період стратифікації насіння короткий — 30 днів. Дерево середньоросле, десь до половини висоти нашої дикої груші звичайної. Сіянці починають плодоносити на 10–12–й рік, тобто одночасно з нашою дичкою. Дерево в разі пошкодження кореневої системи, наприклад при перекопуванні, може давати поросль. Живці відносно легко укорінюються. Росте в горах Центрального і Північного Китаю до висоти 1700 м. На Україні зимо– і посухостійка. Березолиста груша є в колекціях Центрального ботанічного саду НАН України (ЦБС), ботсадів Донецька та Одеси, дендрологічних парків Асканія Нова, Олександрія і Софіївка.

Буроплідна. Подібна до попереднього виду, водночас має деякі ознаки, що зближують її із грушою Бретшнейдера. Можливо, є предковою формою останнього виду або гібридом з ним. Росте у Китаї. В колекціях в Україні немає. В СРСР вирощувалась лише в Сухумському ботсаду.

Каллера. Плоди дрібні, короткогрушеподібні або округлі, 1–2 см в діаметрі, зеленувато–бурі з численними світлими цяточками. Вони соковиті, злегка терпкі, часом солодкі. Квітка має 2–3 стовпчики, але у плодах здебільшого формується лише одна виповнена насінина, а інші нерозвинені і не проростають, тому можна сіяти поштучно плодами. Цвіте однією з перших серед груш, але достигає пізно. Сильноросліша, ніж березолиста, але поступається нашій дичці. В Україні морозота посухостійка. Сіянці починають плодоносити на 8–10–й рік. Росте в горах Центрального і Північного Китаю на висоті 500–1000 м, в тому числі і на сухих грунтах. В Україні є в ЦБС, ботанічних садах Донецька, Одеси, дендропарках Асканія Нова та Олександрія. У ЦБС вирощують також її форму — тонкоповстисту, яка відрізняється густішим опушенням, що довше зберігається, та меншою силою росту. Морозота посухостійка.

Бура (пашія). Плоди кулясті, 1,5–3,5 см в діаметрі, оржавлені, з численними світлими цяточками. Вони терпкі, кислі, малоїстівні. Квітка має 4–5 стовпчиків. Листки, особливо у молодих рослин, можуть бути і трилопатеві. Сіянці починають плодоносити у віці 5–6 років. Легко схрещується з іншими видами. Дерева за силою росту близькі до нашої дички. Росте в гірських лісах на висоті 1000–3000 м. Має найбільший ареал із східноазіатських видів — від тропіків Південно-Східного Китаю та Бірми через Гімалаї до Афганістану. Вид досить мінливий і створює ряд маловивчених форм та гібридів, які декотрими ботаніками виділяються як окремі види — груша глодолиста, Жакемонта, кумаонська, шерстиста. В Україні зимостійка, вирощується лише в ЦБС та Донецькому ботсаду.

Грушолисті груші

До підсекції віднесено три види: дрібнопилчасту, Бретшнейдера і грушолисту. Чашолистики у плодів повністю або частково обпадають.

Дрібнопилчаста. Плоди кулясті, 1,5–3 см в діаметрі, жовті з іржавими плямами і блідими цяточками. Вони їстівні, посереднього смаку. Чашечка обпадає, стовпчиків 3–5. Сіянці вступають у плодоношення на 6–й рік; початок вегетації пізній, але серед видів підсекції цвіте першою. Дерево сильноросле, росте у гірських лісах Північного, Центрального та Східного Китаю на висоті 1000–2700 м. Вид дуже мінливий. В Україні в колекціях немає. Вирощувалася в ботсадах Ташкента і Сухумі.

Бретшнейдера. Плоди не оржавлені або частково оржавлені, жовті з блідими цяточками, кулясті, діаметром до 5 см, або грушеподібні, їстівні. Чашечка обпадає повністю або частково. Стовпчиків 3–5. Сіянці вступають у плодоношення на 5–6–й рік. Серед східноазіатських груш поряд з грушею бурою є найбільш пізньоквітуючою — починає цвісти дещо раніше або одночасно із грушею звичайною. Росте на сонячних ділянках на сухих грунтах (але за наявності родючого підгрунтя) в горах Центрального і Північного Китаю на висоті до 1000 м. В Україні досить зимостійка. Вирощується в дендросаду Асканія Нова, ботанічних садах Донецька і Чернівців.

До цього ж виду належать ще ряд форм і гібридів, які ростуть в культурі та здичавіло в республіках Середньої Азії.

Грушолиста (інші назви — пізня, пісочна). Плоди майже круглі, несподівано звужені у тонку ніжку, досить великі — 3–5 см у діаметрі, бурі, з білуватими цяточками. Вони водянисті, малосолодкі і мають грубий, піскуватий м'якуш. Від особливостей м'якуша і походить стара назва — пісочна (саме пісочна, а не піщана, як часто зустрічалось у літературі). З чим пов'язана інша назва (переклад з латини) — пізня, невідомо. Стовпчиків 4–5, чашечка обпадає. Дерево сильноросле (на батьківщині 7–15 м), без колючок. Росте у Західному, Центральному і частково Північному Китаї. В Україні досить зимостійка і має високу посухостійкість. Вирощується лише у дендропарку Асканія Нова.

Уссурійські груші

Сюди відносять один основний вид – груша уссурійська та кілька гібридних. Чашечка не обпадає, у плодах є багато кам'янистих клітин, дерево з колючками.

Уссурійська. Плоди кулясті, 2–4 см у діаметрі, зеленувато–жовті, неоржавлені, на короткій плодоніжці. Вони солодко–кислі, терпкі, грубі, із великою кількістю кам'янистих клітин, але з приємним ароматом. У Примор'ї трапляються дерева з добре виявленим червонуватим на півплоду і більше загаром, інші із сильним запахом у стиглих плодів. Одну таку запашну грушу мені пощастило знайти, вірніше відчути аж за тридцять метрів у тайзі. Бутони більш–менш рожеві, квітки білі, стовпчиків 5. У природі дерево до 10–15 м заввишки, в культурі — середньоросле. Росте в долинах річок на прирічкових терасах і схилах на багатих і вологих грунтах в Північно–Східному Китаї, Маньчжурії, Кореї, Примор'ї, Японії. Сіянці вступають у плодоношення у віці 7–10 років. Серед східноазіатських груш і взагалі серед видів роду цвіте першою. В ботсадах, дендропарках є одним із найбільш поширених видів роду.

Хоньдойська. Форма груші уссурійської, яка іноді виділяється як окремий вид. Має менші квітки і плоди, голі стовпчики, триваліший період спокою і більшу стійкість до хвороб. У культурі невідома.

Яйцеподібна. Природний гібрид культурних форм груші Бретшнейдера із грушею уссурійською. Має відносно великі їстівні плоди без кам'янистих клітин; листки великі з пилчастими краями. Зустрічається у культурі та здичавіло в Маньчжурії та Примор'ї.

Ароматна. Виникла внаслідок природної гібридизації різних форм уссурійської та грушолистої груш. Відрізняється дуже оржавленими плодами, чашечка не обпадає. Поширена в Маньчжурії, Кореї і особливо у Японії. Місця вирощування в Україні невідомі.

Груша Ліндлея. Близька до груші уссурійської. Відрізняється формою та пилчастим або зубчастим краєм листків. Зав'язь часом може бути тригнізда. У дикому стані невідома, вважається, що це гібрид культурних форм груш Бретшнейдера, грушолистої і уссурійської. В Україні відома лише в колекції Донецького ботсаду.

Найбільші колекції диких видів груш в СРСР були в ботанічних садах Ташкента — 18 видів, Донецька — 15, Асканія Нова– 11, Москви — 11, Києва (ЦРБС) — 10 видів. Серед інших ботсадів України великі колекції мають ботсади Київського університету та сільгоспакадемії (тепер аграрний університет) — по 5 видів. Всього в Україні у 26 найбільших ботанічних садах вирощують 18 видів груш, серед яких 7 східноазіатських. Найчастіше культивується груша звичайна — в 16 ботсадах, уссурійська — в 15, лохолиста — в 12, березолиста — в 6, Каллера — в 4, Бретшнейдера — в 3, пашія — в 2, Ліндлея і пізня — в 1 ботсаду.

З метою вивчення цих видів і можливостей їхнього використання було б заманливо створити більш–менш повну колекцію роду, зібравши наявні види в одному місці. Груша — перехреснозапильна культура. Коли поряд ростуть кілька одночасно квітуючих видів і форм, відбувається спонтанна гібридизація і серед сіянців з'являються такі, що не відповідають виду. Створювати таку колекцію мабуть доцільніше не насінням, часто невідомого географічного і генетичного походження, а щепленням, відібравши для цього в існуючих колекціях найбільш типові і цінні екземпляри.

В.Баточенко,
Рівненська обл.

Скільки фруктів і ягід потрібно щороку з'їсти одній людині, щоб забезпечити організм вітамінами:

5 кг черешні;
7 кг вишень;
8 кг слив;
4 кг абрикосів;
4 кг персиків;
15 кг ягід та винограду;
7 кг літніх яблук;
5 кг — осінніх;
22 кг — зимових;
3 кг літніх груш;
5 кг — осінніх;
10 кг — зимових;
5 кг горіхів.

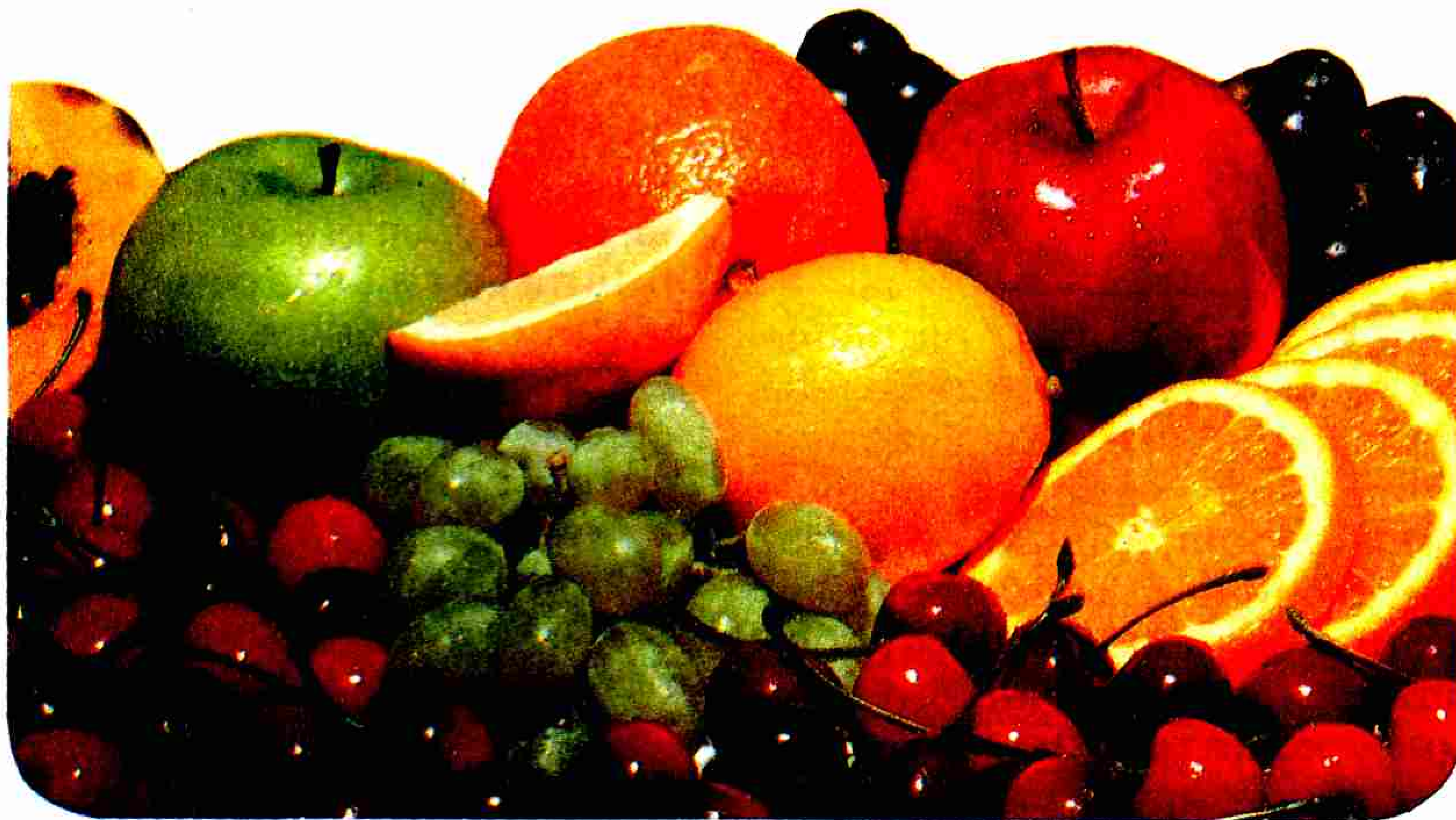

Чому наша корова впала на ноги?

Маємо семирічну корову, яка ніколи не хворіла, народжувала гарних телят. А в минулому році привела таке худеньке, як ніколи. Через дві години зайшла до повітки, лягла й більше не змогла встати. Стогнала на увесь двір, як людина.

До наступного ранку ветлікар ледве її врятував. Тепер вона в нас і досі ялова, ми дуже хвилюємось за неї. Звідки взялась така хвороба, в чому причина? Дайте, будь ласка, відповідь на сторінках журналу.

Н.Лачно,
Кіровоградська обл., Олександрівський р-н, с.Нова Осота

Це, очевидно, післяпологовий парез — тяжке захворювання, яке зустрічається переважно у високопродуктивних корів, рідше — у кіз, овець, свиней. Воно звичайно має гострий перебіг, супроводжується пригніченням тварини, коматозним станом і загальним паралічем.

Характерні симптоми: пригнічення або помірне збудження корови, слабкість кінцівок, викривлення шиї, тварина лягає, поклавши голову на грудну клітку, температура її тіла знижується до 35—36°С, зупиняються передшлунки, зіниці розширюються, здувається черево.

Якщо хвороба з тяжким перебігом, наростає зниження температури тіла, з'являються хрипи в гортані, трахеї, бронхах за відсутності кашлю, стогін, скрегіт зубами, видно судини.

У овець та кіз за післяпологового парезу спостерігаються розлади руху, параліч заду, зниження рефлексів, нерухомість повік, розлад ковтання, інколи випадання язика, зупинка передшлунків і запирання.

У свиней у таких випадках буває залежування після опоросу, параліч, відмова від корму, відсутність реакцій і затримка виділення калу та сечі.

Якщо своєчасно не звернутися до ветлікаря, тварина може загинути за декілька годин або днів.

Післяпологовий парез найчастіше буває у високоудійних корів, якщо раціон годівлі неповноцінний або незбалансований (надмірна кількість концентратів), особливо за тривалого стійлового утримання без прогулянок. Сприяють виникненню захворювання протяги і холод під час пологів та після них.

Щоб запобігти хворобі, слід у сухостійний період забезпечити тварин повноцінним раціоном, годувати їх доброякісним вітамінним сіном, зеленою травою, соковитими кормами (кормові буряки, морква, картопля), щодня вигулювати протягом 3—4 годин і оберігати від протягів.

За 7—10 днів до отелення вивести із раціону концентровані корми. Для профілактики корисно давати тварині через рот цукор по 300—500 г на добу протягом 4—5 днів до отелення і 3—4 дні після нього.

Лікування. Після здоювання молока і обтирання дійок спиртом у всі чотири частки вимені негайно накачують повітря апаратом Еверса.

Кожну дійку після цього перев'язують бинтом на 15—30 хвилин. Якщо це не дало ефекту, вдування повітря повторюють через 6—8 годин або раніше.

Усе тіло корови, особливо задню частину, добре розтирають сіном або соломою, після чого тепло вкривають і забезпечують сухою підстилкою. Корисно прогріти ділянку крупа гарячим піском, грілками.

Під шкіру ветлікар вводить 4 г кофеїну на 10—20 мл води, а у вену 100—200 мл 10%-ного хлористого кальцію і 150—200 мл 40%-ного розчину глюкози.

Під час післяпологового парезу корова не може ковтати через параліч глотки, тому категорично забороняється вливати ліки через рот, бо рідина потрапить не в шлунок, а в легені, що призведе до поганих наслідків.

Якщо своєчасно вдувати повітря у вим'я, корова піднімається через 2—4 години, а інколи і через 15—20 хвилин.

Н.Боцуляк,
ветлікар

Пропоную

...огірки (80), перець (40), помідори (100), суниця (12).

О.І.Горохова,
343260, Донецька обл., м.Дружківка, вул.Ульянівська, 52

...безкоштовно надішлю усім бажаючим насіння урожайних низькорослих помідорів. Вкладайте заадресований конверт. Прошу листи на замовлення не надсилати.

Н.Г.Борова,
310168, м.Харків, вул.Барабашова, б.38, кв.419

... молодняк японських перепелів.

І.Т.Сенєнков,
255201, Київська обл., Києво-Святошинський р-н, с.Горенка, вул.Київська,190

Пропоную. Пропоную. Пропоную.

Ви, мабуть, про неї чули, її називають ньюкаслською хворобою (синоніми: псевдочума, атипічна чума птиці, азіатська чума птиці, заразне серозне запалення, пневмоенцефаліт). Це гострозаразне вірусне захворювання уражує переважно курей, рідше — індиків, фазанів, перепелів, голубів, качок, папуг, горобців та інших диких птахів.

Падіж курей різного віку може становити від 30 до 100 %, якщо птиця не вакцинована проти цієї хвороби.

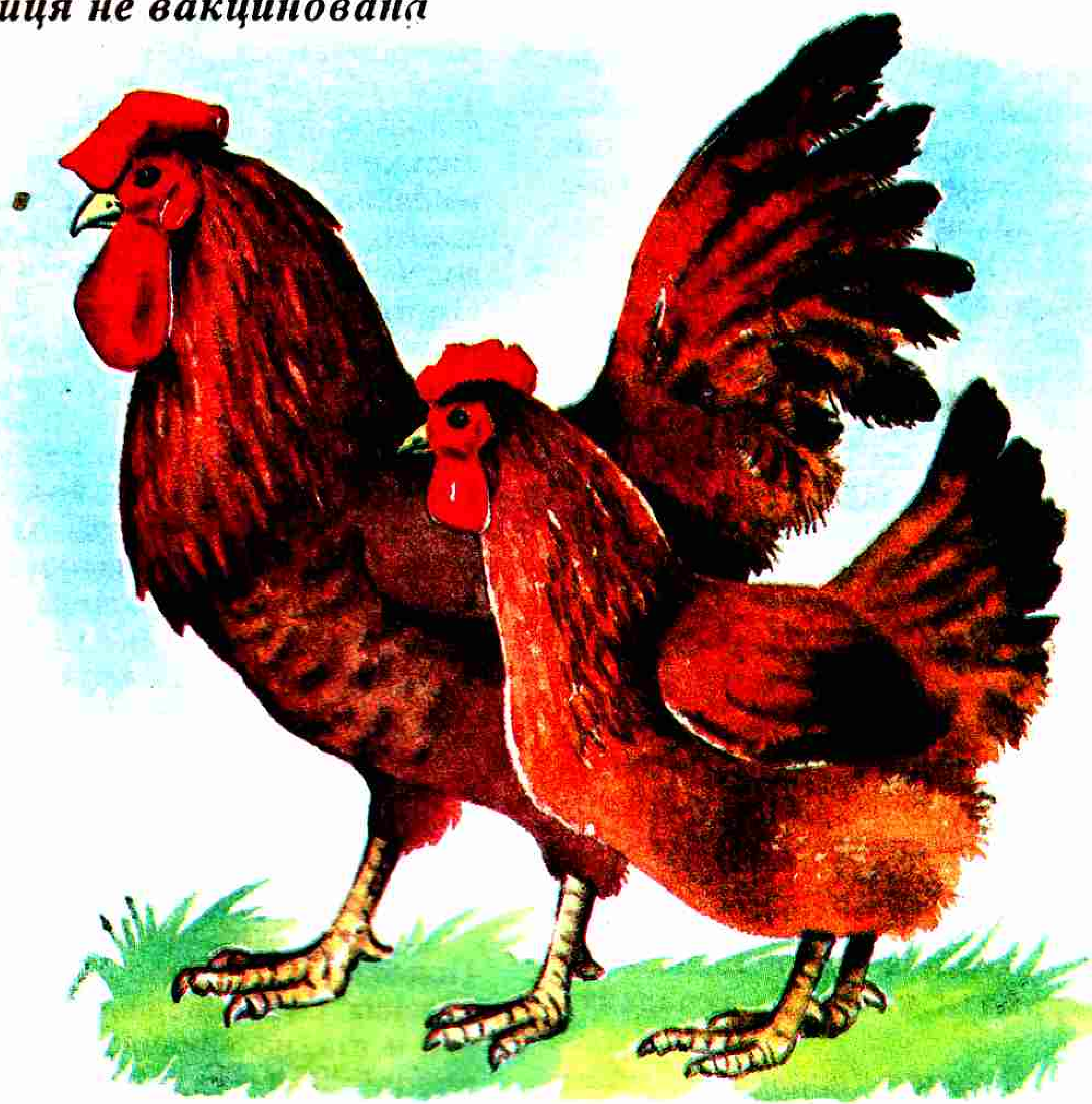

Дуже часто на псевдочуму хворіє птиця в приватних господарствах, де хворобу не завжди своєчасно діагностують, необхідні заходи здійснюються із значним запізненням. Виникає загроза поширення інфекції на сусідні двори.

Отже, якщо ви не будете боротися з гризунами, пташиними кліщами, мухами, пускатимете до свого двору бродячих собак, то збудник хвороби, який переноситься ними, накопичуватиметься і становитиме серйозну загрозу для вашої птиці.

чином хлорного вапна — на 48 годин (за цей час вірус знищується).

Для профілактики псевдочуми слід:

ні в якому разі не купувати курчат у декількох господарствах або в декількох громадян. Це – небезпечно. Те саме стосується інкубаційних яєць;

якщо у вас є свої кури, постарайтесь, щоб з нею не спілкувалася придбана птиця. Це також небезпечно;

якщо державна ветеринарна служба робить у вашому селі планове щеплення птиці проти псевдочуми, не нехтуйте цим. Адже часто ця хвороба просто «палає» у дворах громадян, завдаючи великих збитків від падежу птиці.

У мороженых тушках вірус хвороби Ньюкасла виживає до 6 місяців, а якщо температура мінус 20°С, то більше року. Тому не створюйте джерело інфекції для своєї та сусідської птиці. Якщо ваші кури хворіли на псевдочуму і ви їх забили, найкраще їх проварити або виготовити консерви, так буде безпечніше.

НЕБЕЗПЕЧНА ХВОРОБА КУРЕЙ

Ви вийшли погодувати курей чи курчат і помітили, що вони пригнічені, важко дихають (розтуляють дзьоб, витягують шию), подають нехарактерний звук, погано їдять, а через декілька днів (4–8) побачили у деяких курей (курчат) покручені шиї і відкинуті на спину або опущені під себе голови, набряки біля очей, порушення координації руху, різке зниження несучості, парези, прояви проносу, виділення слизу, екскрементів водянистої консистенції зеленуватого кольору, то на основі цих ознак можете запідозрити у птиці псевдочуму. А якщо ви взяли та розрізали свіжий труп курки (курчати) і побачили яскраво виражені крововиливи на сосочках залозового шлунка у вигляді поясочка на межі з м'язовим шлунком, то підозра на псевдочуму у вас подвоїться. У кишечнику можете помітити некротичні запалення (бутони), рідше — виразки; в яєчнику — крововиливи; в трахеї — запалення з крововиливами; в легенях — некротичні фокуси, крововиливи: в печінці — запалення; селезінка дещо збільшена в об'ємі.

Що в такому разі можна порадити? Насамперед звернутися до ветлікаря і провести комплекс ветеринарно-санітарних заходів. Для встановлення остаточного діагнозу на псевдочуму треба за рекомендацією ветлікаря відібрати патологічний матеріал або свіжі трупи (4–5 шт.) і відправити до ветеринарної лабораторії. Якщо діагноз на псевдочуму ветлабораторія підтвердила, всю хвору і підозрювану птицю необхідно знищити, а ту, що мала контакти з хворою, забивати і тушки проварити. Пух і пір'я та внутрішні органи спалити.

У пташнику або на вигулі необхідно провести належну санацію, а також дезінфекцію 1%-ним водним розчином каустичної соди з витримкою 24 години або 3%-ним розчином

Трупи курей, курчат, щоб не поширювати інфекцію, треба спалити.

Джерелом інфекції є хвора птиця, трупи, не знезаражені тушки, боєнські відходи, інкубаційне і товарне яйце. Тому не давайте птиці відходи або яйця без проварювання.

Від хвороби Ньюкасла лікування не розроблене, тому тільки щепленням птиці можна запобігти виникненню захворювання.

Стійкість віруса. У крові, воді за температури 4°С він зберігає свою вірулентність не менше 5–6 місяців, а за мінус 70°С — понад 2 роки. У землі вірус стає нешкідливим через 30 днів, у непродезінфікованому приміщенні — через 8–10 місяців. У свіжих яйцях за кімнатної температури вірус залишається життєздатним 230–240 днів, а в тих, що зберігалися в холодильнику, – до 600, у засолених тушках — до 9 місяців. Кип'ятіння та ультрафіолетове опромінювання вбивають вірус через декілька секунд. Сонячні промені — через 48, а на посліді — через 72 години.

Отже, знаючи стійкість віруса в різних об'єктах, ви можете чітко уявити, яка небезпека загрожує новопридбаній птиці, посадженій у приміщення чи вигульний дворик (особливо затінений деревами чи будівлями), де раніше помічалася ця хвороба.

А взагалі без дезінфекції приміщення (дворика) та витримки його без птиці не менше 1–2 місяців садити птицю туди я не рекомендую.

Н.Боцуляк,
ветлікар

Пропоную

...сортове насіння помідорів (100): Шедевр–1, Лонг–Кіпер, Жираф (зберігаються 3–5 місяців), Дракон (можна заморожувати), Ріо–Гранде (можна сушити); сортів–гігантів: Деліціозус, Делішес, Глобус, Кардинал, сорти Рудаса СХ–1, СХ–2, СХ–3, СХ–4 (низькорослі, високоврожайні, надзвичайно щільні, з підвищеною стійкістю до фітофторозу), Лагідний, Боян, Надія, Ашіко, Оранжеве чудо, Сивий принц, Бузкові сутінки, Володимир Висоцький (підвищеної стійкості до фітофторозу), Сєвєрянін, а також жовті, червоні, рожеві, коричневі, оранжеві, зелені, фіолетові; перцю (30) ранніх сортів Андора, Ранге, Ахотава, сортів–гігантів Бел–гой, Італійський чобіт, Амарелло, Ніжність, Чок Сайдо, Бульдог, Атлант, Пастух; огірків (10) Німфа (самозапильні), Паризькі корнішони, Ізумруд, Фенікс, Топольок, а також Лимонні (жовті); квасолі (12) Вігна (Японія), Вігна (Китай), Вігна (США), Гроффі (Голландія, надзвичайно врожайна, спаржева), Акіто (Японія), зернова Білі кобили, Ароматна та інші; динь: Хані–Дью, Хані–Бол, Медова куля. Кавунів: Дзу–син; баклажанів (6): Чорний красень, Альбатрос, Жовті кульки, Білий лебідь, Китайський детермінантний, Китайський червоний. Айстр махрових і напівмахрових (30), зокрема Сива дама, Роза Турм, Цариця ночі, Голубе небо, Тріумф, Наречена, Негритятко, Королівська, Ядвіга. А також насіння гарбузів, кабачків, лагенарії, дайкону, патисонів, цибулі Грандіна (однорічка), редиски 18–денної, Лобо Ніжна, амаранту, шпінату Утеуша, фізалісу овочевого і суничного, гороху Аляска і Танучий цукор, соняшника Гулівер, ковбуза, суниці ананасної і Зоряний блиск та ін. Щоб отримати каталог, вкладайте заадресований конверт.

Дмитро Данилович Кость,
282013, м.Тернопіль,
вул.Д.Галицького, 14, кв.13

...маю колекцію тюльпанів понад 300 сортів. Продаю у великій кількості цибулини тюльпанів для вигонки, а також дітки тюльпанів, насамперед Люстіге Вітве, Ерік Хофсью, Форготтен Дрімс, Бургунді Лейс та інші. Реалізація тільки на місці.

Геннадій Володимирович Титаренко,
312166, Харківська обл., Вовчанський р–н,
сел.Новий Салтов, вул.8–го Марта, 32,
а також 310195, м.Харків, а/с 6067

...насіння солодкого перцю Бел Гой і К°, помідорів, баклажанів; саджанці плодових культур. Конверт обов'язково.

Г.С.Мамченко,
251350, Чеарнігівська обл., м.Прилуки,
до запитання

...колоноподібні яблуні (опис–каталог — 100); винятково великоплідну, врожайну малину Кічіна; радіолу; батат; гледич (неподоланна жива огорожа). Кімнатні: гранат, інжир, ананас, лимон, або обміняю на стевію, заманиху, левзею, аралію, мар'їн корінь (чи сировину), жимолость, унабі, гумі, хурму, надранні суниці та ін.

327015, Миколаїв, а/с 91

...живці для щеплення: новітні сорти, усі породи. Продаж та обмін на продукти і рідкісні рослини та сорти. Живці для укорінення: смородину, йошту, обліпиху, саджанці йошти.

Коцюба,
252141, Київ–141, Волгоградська, 17–9

...цибулини тюльпанів 5 сортів по 10 штук кожного сорту. Післяплатою оплатити — 2 млн. крб. Вартість посилки включає оплату переказу. У лист вкладайте заадресований конверт.

Станіслав Сергійович Беліков,
255221, Київська обл., Вишгородський р–н,
с.Старі Петрівці, вул.Леніна, 4

...пропоную справжні українські «діаманти» – так з повним правом можна назвати помідори, виведені кандидатом біологічних наук А.П.Рудасом методом генної інженерії. СХ–1 — велика сливка, щільна, незамінна у консервації; СХ–2 — плід округлий, щільний, смачний; СХ–3 — великоплідний, хороший для соління; СХ–4 — дуже транспортабельний, плоди великі, м'ясисті, не розтріскуються, чемпіон за щільністю, найкращий для соління в діжках. Це єдині в Україні сорти, придатні для виготовлення делікатесних консервів шматочками. Характерно, що всі сорти низькорослі, щільні, високоврожайні, смачні, придатні для машинного збирання. Приємно в розпал зими скуштувати свіжих помідорів, ніби щойно з грядки — це реально: помідори зимового достигання Шедевр–1 зберігаються свіжими до п'яти місяців. Окрім того, усі сорти невибагливі до умов вирощування, відзначаються підвищеною стійкістю до фітофторозу, аналогів їм немає у цілому світі, це неоцінений скарб для овочівників–любителів. Кімнатні помідори США — їхнє насіння у овочівників–любителів за кордоном цінується на вагу золота. Рослина обліплена цвітом і плодами так, що не видно листя, високотоварна розсада не витягується ні за яких умов і не потребує ані підв'язування, ані пасинкування, росте в теплиці, відкритому грунті, на вікні в горщику для квітів з північного боку цілий рік.

Пропоную копії журнальних статей: магнітна вода; жива вода; жива і мертва вода; срібна вода: чудове перетворення води; активатор для розсади: електроніка і урожай; іон–1 — консервація свіжих овочів: лісове повітря в кімнаті; схеми приладів і рецепти додаються. Ціна усіх 10 комплектів 2 долари або по курсу в карбованцях. Кожний замовник одержить безкоштовно брошуру «Целебная сила серебра».

Пропоную брошуру народного цілителя Володимира Пономаренка «Целебная сила серебра. Опыт профилактики и лечения: инфекционных и кишечных заболеваний; незаживающих ран и язв, панариций; заболеваний кожи, пищевых отравлений; воспалений глаз, уха, горла, носа; геморроя и простатита; обработка продуктов питания серебряной водой; схема ионатора серебряной воды, заочные курсы «Оздорови Себя Сам»; диагностика и лечение по фотографии; адрес народного целителя В.Пономаренко». Надсилаю післяплатою. Від Вас потрібні два конверти без марок.

264117, Волинська обл., Луцький р–н,
с.Романів, а/с 1

У цьому житті є дві найбільші насолоди: кохання і картопля!

Шановні добродії!

Для всіх в Україні, хто займається чи планує займатися картоплею, та для любителів нового автор оголошення пропонує після попередньої оплати такі послуги. Надсилає брошуру «Гігантизм бульб картоплі і висока врожайність», видання друге, виправлене і суттєво доповнене, в тому числі великим розділом про удобрення картоплі, — переказати автору 200000 крб. Висилає детальний опис найкращих для умов України п'ятнадцяти сортів картоплі власної селекції та інших селекціонерів (з точки зору власного досвіду) — переказати 100000 крб. Надсилає посилку насінної картоплі найкращих сортів масою близько 0,5 кг для розведення (якщо замовник не вказує сорт — надсилаю на свій розсуд): для власників технології «Гігантизм...» переказати 600000 крб., для всіх інших — 900000 крб. Перераховані гроші встановлять дійсну чергу на картоплю; висилка картоплі тільки в безморозний період року. Дає консультації з усіх питань вирощування картоплі (відповіді на запитання до 10) — перерахувати 400000 крб. Продає рукопис технології «Гігантизм бульб картоплі і висока врожайність», перше видання — 1000 доларів США; друге видання — 2000 доларів. Вкладайте заадресований та оплачений конверт. У другому виданні технології «Гігантизм...» друкується два відкриття автора щодо вирощування картоплі, одне з них вперше. На кожну послугу повинен бути окремий грошовий переказ, у талоні якого необхідно вказати, за що вислані гроші. Автор просить читачів журналу передати зміст оголошення родичам, знайомим, товаришам по роботі. Інструкція щодо швидкого розмноження сортів картоплі додається безкоштовно до купленої картоплі.

Прошу чітко надписувати адреси автора і свою та вказувати поштові індекси. Телеграм не давати.

Анатолій Федорович Стаднік,
260550, Житомирська обл.,
смт Баранівка, вул.Робітнича, 4,кв.3

...великий вибір насіння овочевих та баштанних культур; картоплю закордонних сортів; суниці Кардинал, малину Міраж; порічки Джонкер Ван Тетс. Конверт — каталог.

М.Є.Єгоров,
316050, Кіровоград, а/с 256

...садивний матеріал винограду комплексностійких сортів. На замовлення надсилаю каталог (платний).

Геннадій Гаврилович Лисенко,
348009, м.Луганськ–9,
вул.Алчевська,16

Продаємо насіння високодекоративних махрових айстр більш як 150 кращих сортів вітчизняної та зарубіжної селекції, всіх типів і майже всіх сортотипів.

Приватним особам насіння надсилаємо післяплатою. Щоб отримати каталог, вкладайте заадресований конверт.

273658, Одеська обл.,
Савранський р-н,
с.Осички, вул.Будьонного,131

...картоплю голландських сортів Аусонія, Романо, Кенібал.

Володимир Степанович Чалий,
313540, Харківська обл.,
м.Лозова_4, а/с 28

...насіння чотирьохсот сортів культур.

Надія Король,
252146, Київ, а/с 235

...саджанці суниці Гігантелла Максим, Женева, Лорд, Кардинал, Богота та інші; смородини; картоплю Адретта, Кондор, Романо, Невська, гладіолуси всіх кольорів; айстри; великий вибір помідорів (колекція значно розширена) від суперраніх до сортів для зимового зберігання; фізаліс; дайкон; кавбуз; огірки; 25 сортів перцю; квасолю спаржеву кущову дуже ранню, спаржеву Вігну, Турецьку, Китайську, Японську, Грибну; ехінацею та інші культури. Ціни нижчі, ніж у 1995 році. Каталог надішлю всім, хто вкладе заадресований конверт.

Віктор Васильович Гудзенко,
273200, Одеська обл.,
м.Балта, вул.Московська, 40

...садивний матеріал гладіолусів.

Вікторія Володимирівна Макарова,
330002, м.Запоріжжя,
вул.Грязнова, буд.5, кв.24

...насіння помідорів (250 сортів), перцю солодкого (50), баклажанів (9), цукіні (6), гарбузів декоративних та голонасінних, патисонів, лагенарії, цибулі ріпчастої, моркви, капусти, коріандру, арахісу, тригонели голубої та грецької, лофанту, базиліку, цимманди, чуфи, стахісу, лікарських рослин, однорічних квітів та багатьох інших культур. Надсилаю каталог у конверті замовника. Відповідь і виконання замовлення гарантую.

Кирило Платонович Гресь,
329711, Миколаївська обл., Веселинівський р–н,
с.Нововоскресенка

...насіння високосортових пряних вітамінних, лікувальних малопоширених рослин: майорану, коріандру (кінзи), чаберу (перцевої трави), гісопу, кервелю, базиліку (регану), бораго, рути жовтої, змієголовника, гірчиці салатної, крес–салату, жирухи лікарської, меліси лимонної, тригонели (грибної трави), вівсяного кореня (овочевої устриці), скорцонери (зимової спаржі), селери, пастернаку, часнику великоголового (не загниває, не стрілкує), броколі спаржевої, артишоку іспанського, сої (рослинне м'ясо), різних видів квасолі (різних кольорів, низькорослої, ліаноподібної, спаржевої, із їстівними стручками), бобів великоплідних, суниці лісової Барон Солемахер, любистку, спаржі делікатесної, лофанту анісового, хризантеми салатної, шандри (бджолиної трави), цикорію салатного (однорічного та багаторічного), салату кучерявого, гарбуза кавказького високосортного, цибулі Пори (гібридної), кукурудзи повітряної (поп–корн), нагідки лікарської, синюхи блакитної, левзеї сафлороподібної (маралового кореня), аралії маньчжурської, амаранту, чумизи, чорнокореня, лаконосу американського, пустирнику, льону декоративного (синього, червоного), портулаку оксамитового (різнокольорового), люпину, мальви повноцвітної (рожевої, кремової, білої, бордової). Щоб отримати каталог та детальний опис, надсилайте заадресований конверт.

О.В.Гудь,
290053, м.Львів,
вул.Тролейбусна, 14, кв.149

...організаціям, квітникарям, усім любителям айстр! Пропонуємо унікальну колекцію із 50 сортів зарубіжної селекції (Голландія, США, Франція, Чехія, Словаччина, Польща, Китай). Квіти великі, густомахрові, усіх кольорів веселки, різної форми (голчасті, хризантемоподібні, півонієподібні, трубчасті), високорослі і карликові. У колекції представлені і широковідомі сорти, і перспективні новинки. Айстри не лише фантастично красиві, їх можна вирощувати на зріз. Чистоту сорту і якість насіння гарантуємо. Детальний каталог надсилаємо у конверті замовника.

Володимир Володимирович Ткач,
283223, Тернопільська обл.,
Бучацький р–н, с.Осівці

...насіння овочевих культур.

В.В.Козловська,
281700, Хмельницька обл., смт Віньківці,
вул.Першотравнева, 4

...маточники (восени), вкорінені живці (весною) великоквіткових хризантем різних сортів і кольорів для звичайної і керованої (цвітіння на бажану дату) культури. Конверт — каталог. Київ — з вересня кіоск «Квіти» на території ВДНГ.

Петро Володимирович Малюк,
251510, Чернігівська обл., м.Городня,
2–й пр–кт Калініна, 3

...80 сучасних сортів жоржин на зріз.

Андрій Юрійович Гнатюк,
285702, Івано–Франківська обл.,
Надвірнянський р–н, с.Красна

...вперше високоякісний садивний матеріал дрібноквіткової корейської хризантеми 50 нових сортів, що зимують у грунті. Їх призначення різноманітне — озеленення, на зріз. Опис сортів надсилається безкоштовно в конверті замовника. Реалізація – осінь 1996 року.

Лідія Володимирівна Петрусенко,
264340, Волинська обл., смт Голоби,
вул.Шевченка, 77

...здерев'янілі пагінці та саджанці вітамінно–ягідних та декоративних гарноквітучих культур: барбарису Амурського, Зібольда; калини червоноплідної, жовтоплідної, Бульденеж; жимолості їстівної Турчанінова, Синій птах; актинідії; агрусу великоплідного (ягоди як сливи); порічок великоплідних солодких; смородини Донька Ворскли, Білоруська солодка...; кроми; яблуні; груші; сливи; черешні; аличі; абрикоси; обліпихи великоплідної безшипової (Золотий Сибір, Велікан, Вітамінна); парадизки Будаговського (підщепа для карликових яблунь); винограду морозостійкого незагниваючого — винного, столового середньостиглого, раннього, надраннього, великоплідного, солодких сортів; кизилу; гумі сахалінського; тамариксу; жасмину запашного тонкоквіткового та великоквіткового; форзиції; дейції; вейгели; спіреї японської; каприфолі; троянди в'юнкої, гортензії Золотий дощ; туї; самшиту; полину деревоподібного; керії; горбинника горобинолистого; розовика деревоподібного; колквиції; софори японської; мигдалю декоративного; аралії маньчжурської; вишні повстистої; ожини Техас; малини ремонтантної (плодоносить ціле літо та осінь), чорноплідної — Кумберленд, Жовтий гігант (ягоди великі, соковиті, відмінний смак). Бажаючим додаю рекомендації для кращого вкорінення. Для відповіді вкладайте заадресований конверт.

О.Т.Гудь,
282002, Тернопіль,
вул.Коцюбинського, 4,кв. 2

Знайомство

Запрошую до співпраці жінку. Маю город та хату на Поділлі. Мені 53 роки, «Рак». Коли став безробітним, переїхав до села, шаную народну пісню, звичаї, християнин. Писати прошу на адресу:

Микола Козак,
252194, Київ, Кольцова, 7, кв.216

М. М. АМОСОВ

ЗДОРОВ'Я

Не буду зупинятися на системі сполучної тканини та клітинного захисту. Наука про здоров'я стосовно до неї пропонує тільки правильне харчування, щоб був "будівельний матеріал". Можна ще давати безвідповідальні поради утримуватись від стресів, оскільки гормони надниркових залоз гальмують функцію імунітету. Питання про вплив на цю систему режиму обмеження навантажень зовсім не досліджене.

Рівень здоров'я ***імунної системи*** практично легко перевірити за опірністю проти інфекцій. Дрібні ранки не повинні нагноюватись. Не повинно бути гнійничкових захворювань шкіри. Нежиті, ангіни, бронхіти – усі ці "катари верхніх дихальних шляхів" повинні мати нормальний перебіг, тривати стільки, скільки часу потрібно для розвитку імунітету на новий мікроб – приблизно один-два тижні. Зовсім уникнути неможливо, але їх має бути не більше двох-трьох на рік з нетяжким перебігом. Об'єктивним показником здоров'я сполучної тканини є нормальний аналіз крові.

Система напруження та здоров'я. Це система, як акселератор в автомобілі: скільки натиснеш, таку потужність видасть мотор. На холостому ходу мотор крутиться ледь-ледь, зовсім безшумно. Однак зупинка тільки від повного припинення подачі пального. Так само і в нас: якийсь ступінь зусилля, форсування завжди є, навіть у сні, навіть під наркозом. Повний спокій – тільки мертвим.

Великі форсування еволюція вигадала для врятування життя за крайніх обставин. Кажуть: "екстремальні умови". Пускова кнопка на розумі. Він оцінює загрозу і вмикає емоції: страх, гнів, горе та радість. Ланцюжок "системи напруження", що діє, як реакція на стрес, такий: кора – підкірка – гіпоталамус – гіпофіз надниркової залози – кров – клітини.

Протилежність напруження – ***розслаблення.*** Це не гальмування, це зняти ногу з акселератора, зменшити газ. Для тварин і людини сильне розслаблення – це сон, до того ж різної глибини. Є два джерела фізіологічних імпульсів, які активно сприяють розслабленню: з утомлених м'язів і з повного шлунка. Про перше ми майже забули, а друге – у великому фаворі.

Психологічно, в плані почуттів, розслаблення приємне, воно зменшує тривогу.

Для регуляторів підвищена тренованість небезпечна. Регулювання може стати неадекватним. Нервова клітина видаватиме більше імпульсів на "робочий" орган за того ж рівня зовнішнього подразнення. В результаті орган видаватиме відповідь, що не відповідає потребам організму. Це називається невроз. Він часто супроводиться болем у голові, в животі, в серці.

Пам'ять – ось біда для системи напруження. Тварина швидко забуває, людина пам'ятає і багато думає, повторює неприємні спогади і все планує. "Стресорна" система тривало активізується "згори" і перетреновується. У той же час "знизу" (від утомлених м'язів) вона не розслаблюється, механізм розладу "гормонів напруження" детренований. Звідси джерело "хвороб регулювання", до яких можна віднести гіпертонію, виразку шлунка, всілякі спазми: бронхів – під час астми, коронарів – за стенокардії, кишечника за коліту. Звичайно, головний прояв "перегріву" – поганий сон. Людина не спить, "система напруження" не відпочиває, продовжує "тренуватись".

Безсоння саме собою неприємне. Але воно ще погіршується страхом. Дуже поширена думка, якщо людина не спить, то організм зазнає великої шкоди, йому загрожують різні хвороби. Частка правди в цьому є, видно з попередніх міркувань про відпочинок, але не треба перебільшувати. Страх перед безсонням шкідливіший, ніж саме безсоння, тому що він "відлякує" сон. Нормальна людина переживає одну безсонну ніч, а наступної засинає, якщо забезпечує собі спокій.

У чому ж ***гігієна*** проти стресів? Інакше кажучи, як зберегти нормальну активність регуляторів, уберегти їх від перетренування?

Відповідь проста, про що знає не тільки лікар, а мало не кожен громадянин: давай заспокійливі засоби, так звані "транквілізатори". Спочатку з'явився еленіум, потім седуксен і одночасно безліч снодійних. Зараз мало людей, що ведуть напружене життя, з інтелектом та емоціями, сплять без пілюль.

Здоров'я не можна утримати ліками, таблетками, вони призначені для лікування хвороб. Це стосується і нашого предмета "системи напруження". Тримати її в руках, мабуть, важче, ніж не переїдати або робити фізкультуру. Не можу сказати про себе, що я оволодів своєю психікою, але досяг деякого компромісу з собою і рятуючись від "перегрівів". Навіть не намагатимусь навчати читачів аутотренінгу або викладати ступені йоги, обмежусь декількома порадами.

Одна попередня умова: самоспостереження. Стежте за власними діями – це другий рівень свідомості. Стежте за думками – це третій. Стеження – це умова для будь-якого управління. Треба спостерігати за собою, запам'ятовувати і намагатись оцінювати. Принаймні намагатись. Більшість людей навіть не задумується над тим, що перебіг думок – не безконтрольний процес. Ні, я не збираюсь глибоко вникати у цей предмет, але як тримати себе в руках, коли не помічаєш, як виходиш за рамки?

Головна проблема – сон. Якщо людині щастить зберегти без снотворного належний сон за глибиною і тривалістю, її нерви в порядку.

Перша порада: ***не економити часу на сні. Потреби у відпочинку індивідуальні,*** але в середньому – вісім годин потрібно. Друга порада: не боятися безсоння, не метушитися. Якщо зранку голова буде важкою, потерпите. Сказати, що від цього велика шкода, не можна.

Коли життя не дає перепочинку і погані ночі йдуть одна за одною, прийміть снодійне. Не треба їх боятися. Просто потрібно суворо обмежувати, щоб не утворилася звичка. Сон необхідно регулювати діяльністю, а до ліків удаватися лише тоді, коли загрожує зрив. Але якщо вже не вдається їх уникнути і день, і два, і три – це серйозний сигнал до зміни режиму життя. Треба на декілька днів відійти зовсім, щоб припинити ковтати снодійні, а потім обмежити навантаження.

Я розумію: мої поради нічого не варті, про це і так усі знають. Звичайно, кажуть: "Не виходить". Не кажіть так. Є різні умови життя людей. Одні поставлені на таке місце, що не можуть розпорядитися своїм часом і своїми навантаженнями. Таким нічого іншого не лишається, як тягнути до інфаркту, якщо робота їм дорога тим, що дає задоволення від діяльності, владу, гроші – кому що дорожче.

Один технічний прийом для засинання: оберіть собі зручну позу, краще на боці, й лежіть зовсім нерухомо. Поступово розслабте м'язи. Починати треба з обличчя – саме мімічні м'язи найвиразніше промовляють про наші емоції. Це запрограмовано у генах, від найдавніших предків. Тут і треба навчитися стежити: вміти прослухати кожну частину тіла, відчути, наскільки напружені м'язи. Якщо це визначено, то можна і розслабити зусиллям волі, довільно. Дехто рекомендує повторювати слова, наприклад, "розслабся", або просто: "спокійно". Спробуйте, може це й допоможе.

Розслаблення м'язів обличчя діє за типом переривання зворотного зв'язку і на причину напруження: на емоції, на думання. Після обличчя розслабити інші м'язи простіше. Досліджуйте одну частину тіла за одною і розслаблюйте м'язи – руки, ноги, спину, доки все тіло

Із журналу "БУДЬМО ЗДОРОВІ"

не ляже зовсім пасивно, мов чуже. Іноді перед розслабленням треба злегка скоротити м'яз, наприклад, порухати рукою або щелепою.

Запитуєте, на що ж перевести думки? Зовсім не думати неможливо. Найкраще підвести думку до власного дихання. Спочатку треба перестати ним керувати, розслабитися, і нехай дихається автоматично. Звичайно, дихання уповільнюється і стає глибшим. Надалі треба тільки стежити за ним, ніби дивитись збоку: ось – дихання, ось – пауза, ось почалося видихання.

Здебільшого через півгодини, через годину сон приходить. Якщо ж не заснете, тоді потрібно облишити зусилля й лежати зовсім нерухомо.

"Перегрів" психіки, "системи напруження" протягом дня закінчується поганим сном, але якщо напруження триває тижнями й місяцями, можуть з'явитися й інші симптоми. Вони всім відомі, але їх не туди адресують. Болить голова – ведуть мову про голову, живіт – про шлунок, запори і проноси – про кишечник, серце – про серце. Я уже не згадую про підвищення кров'яного тиску, кажуть гіпертонія. Насправді, принаймні на початку, це все наслідок перетренування "системи напруження". Це сигнал для виходу із системи, і одним вечором або вихідним днем уже не відбудетесь, потрібно більше.

Фізкультура. Перший пункт програми – фізкультура – потребує удостеменення: великі чи малі навантаження. Коли 30 років тому я опублікував свій комплекс гімнастики та ідею про необхідність великих навантажень, багато лікарів були незадоволені, а вираз "біг до інфаркту" застосовували й до мене, хоч я тоді про біг і мови не вів. Спеціалісти з лікувальної фізкультури теж вважали, що великі навантаження не потрібні і навіть небезпечні. Комплекси занять, які постійно друкуються у різних журналах, як правило, дуже легкі.

З плином часу погляди почали змінюватися. Уже дозволяють бігати після інфаркту, кажуть, що пульс після навантаження повинен досягати 120 ударів на хвилину. І справді: якщо пригадати, скільки кілограмометрів видавав орач за плугом, або копач землі, або пильщик, або мисливець, то чого варті наші 20-30 хвилин вправ? Або навіть бігу? Ні, для здоров'я необхідні достатні навантаження. Інакше вони не потрібні зовсім.

Думаю, що після всього сказаного про тренування, немає потреби захищати необхідність фізкультури взагалі. Можу повторити лише трафаретні обгрунтування. Зміцнює м'язи. Зберігає рухливість суглобів і міцність зв'язок. Поліпшує фігуру. Підвищує хвилинне викидання крові і збільшує дихальний об'єм легень. Стимулює обмін речовин. Зменшує вагу. Позитивно впливає на органи травлення. Заспокоює нервову систему. Підвищує опірність до простудних захворювань.

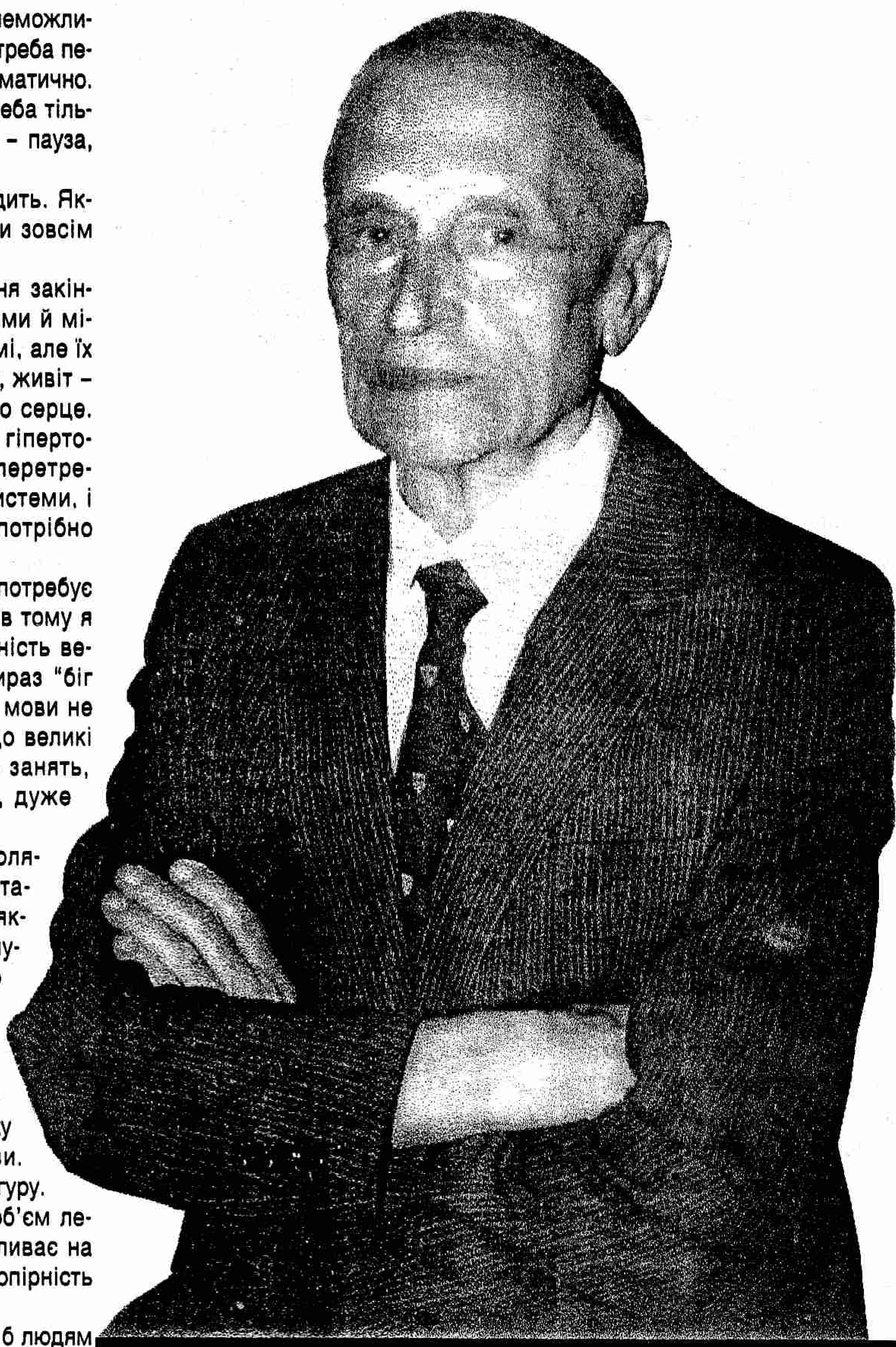

Після такого переконливого списку, який усі знають, чому б людям і не взятися до фізкультури?

А вони не беруться. Вимагають більше вагомих доказів. А тут ще й лікарі псують справу своїми догмами, обережністю, формулою: "Не зашкодь". Лікарі бояться фізкультури. Та й справді: от якщо хворий з стенокардією помре вдома, в ліжку – все нормально. "Організм не справився", а все робили, як треба. Уявіте, що було б, якби рекомендував йому лікар біг підтюпцем, а хворий узяв би та й помер на доріжці? Що б сказали родичі та й колеги лікарі? Нашкодив. А хто може твердити, що ліки ніколи не шкодять?

Ось що зараз потрібно для фізкультури: узаконити її правочинність як методу профілактики і лікування.

Почнемо з деяких загальних ідей. Тренувальний ефект будь-якої функції пропорційний тривалості й ступеню тяжкості вправи. Перевантаження, наближення до граничних – криє в собі небезпеку, бо перетренування – це вже хвороба. Завзятість і тривалість у тренуванні діють по-різному і їх треба враховувати окремо, натренування на силу і тривалість функції. Найважливіше правило тренування – поступовість нарощування того й того, тобто сили і тривалості навантажень. Отже, темп нарощування має бути з великим запасом, "з перестраховкою", щоб орієнтуватися на "найповільніші" органи. Крива нарощування навантажень наближається до S - подібної. За низької висхідної тренованості додавання повинне становити 3-5 відсотків за день до досягнутого, потім, після досягнення високих показників, нарощування знов іде по затухаючій. Верхніх меж можливостей досягати не потрібно, впевнений, що вони шкідливі для здоров'я.

Тренування може переслідувати різну мету, і залежно від неї змінюється методика. Це стосується не тільки спортсменів, але й хворих. Для одного важлива розробка суглоба після операції або тренування м'язів після паралічу, для іншого – лікування астми затримкою дихання за Бутейком, третьому треба зігнати зайвий жир. Більшості, однак, необхідно тренувати серцево-судинну систему, щоб протистояти "хворобі цивілізації", – загальній детренованості. В усякому разі серце тренується за будь-якої фізкультури і про це ніколи не треба забувати.

Хочу дати практичні поради:

Перший пункт: чи потрібен лікар? Більшість популярних брошур з фізкультури твердить, що потрібен. Найпростіше це сказати і мені, перестрахуватись. Але я цього не радитиму. І причина проста: немає практичної можливості потрапити до лікаря, який розуміє фізкультуру.

Єдиний орган, якому загрожує небезпека від фізичних навантажень у детренованої людини, – серце. Однак, при дотриманні елементарних правил ця небезпека мінімальна, якщо в людини немає хвороб серцево-судинної системи. А коли вже "підмочений" у цій справі, нікуди не подінешся, потрібно йти до лікаря-кардіолога, нехай він подивиться і дасть "добро".

Але вся біда в тому, що у більшості випадків він "не дасть!". Скаже: "Для вас це небезпечно. Краще утримайтесь".

Обов'язково потрібна консультація для людей з пороками серця. Для тих, котрі зазнали інфаркту. Для тяжких гіпертоніків із стійко високим тиском (вище 180 за максимальним і 100 за мінімальним). Для людей із стенокардією, що потребує постійного лікування. І, мабуть, усе.

Головний прояв обережності у поступовості додавання навантажень. Ні в якому разі не поспішайте швидше стати здоровим! "Біг до інфаркту" – справа реальна.

Будинок для півдня України

Щоліта я з радістю чекаю дітей та інших родичів, які приїжджають на відпочинок до моря. Хочеться якомога гостинніше їх прийняти та комфортніше розмістити. На жаль, у моєму старенькому будинку зробити це важко.

У «ДСГ» часто друкують проекти індивідуальних житлових будинків, але жодного разу не зустрічала нашого, «південного». Якщо можна, розкажіть про такий.

В.Школенко, Крим

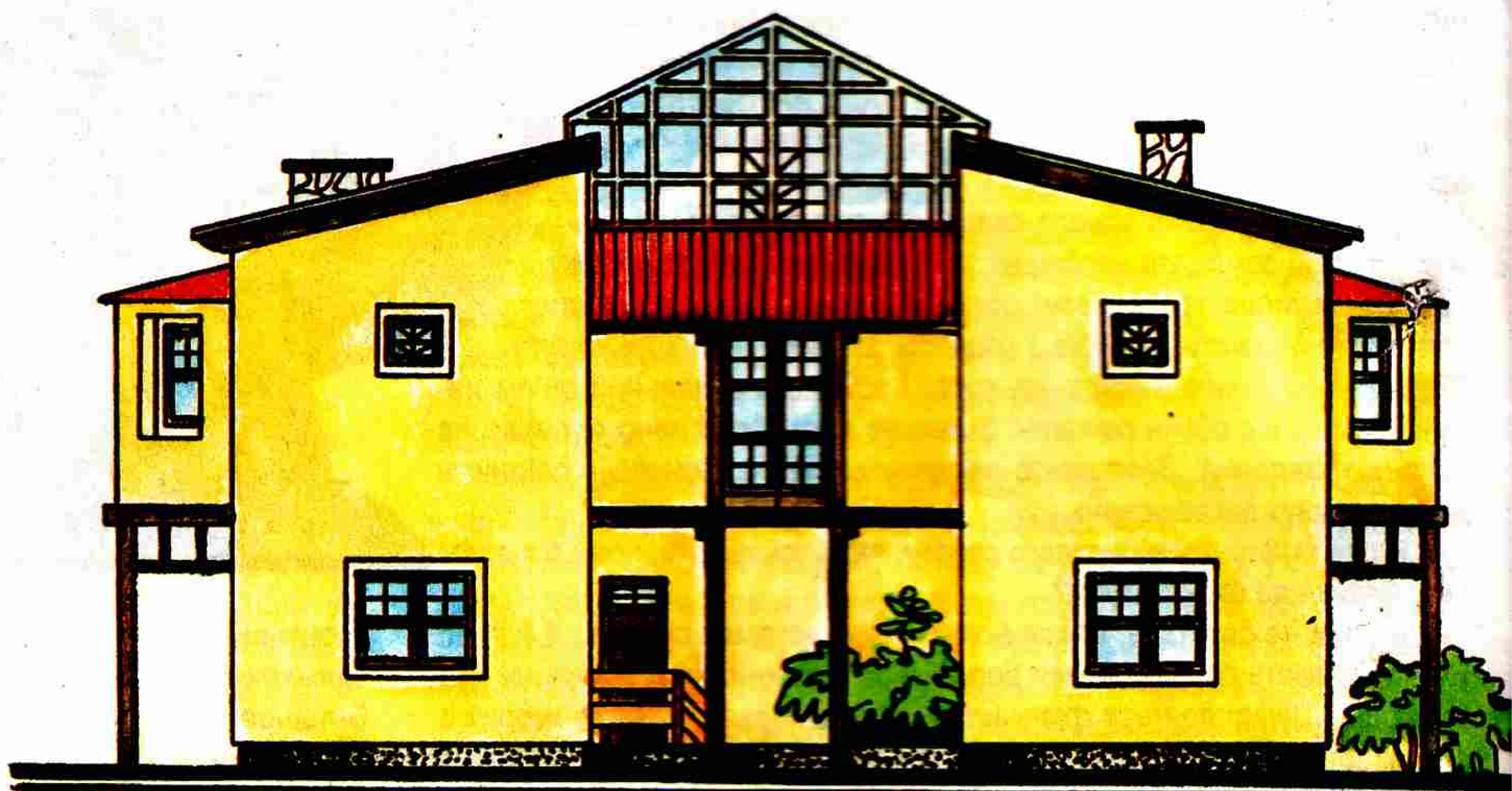

Якому будинку віддати перевагу? І що треба врахувати, вибираючи той чи інший проект? Взагалі на розміри будівлі, яку плануєте спорудити, впливають такі фактори, як частота і тривалість перебування у ній людей, їх кількість, уподобання та звички господарів, а також природно-кліматичні умови регіону. Так, для невеликої родини, яка складається з 2—3 чоловік, підійде будинок із загальною кімнатою площею 16—20 м² і невеликими спальними приміщеннями. Загальна площа — 30—35 м² або трохи більше.

Якщо ж житиме більше 4 чоловік, краще мати будинок з мансардою (двоповерховий). Пропоновані два варіанти проекту п'ятикімнатного житлового будинку з оранжереєю і гаражем складено з урахуванням сезонного

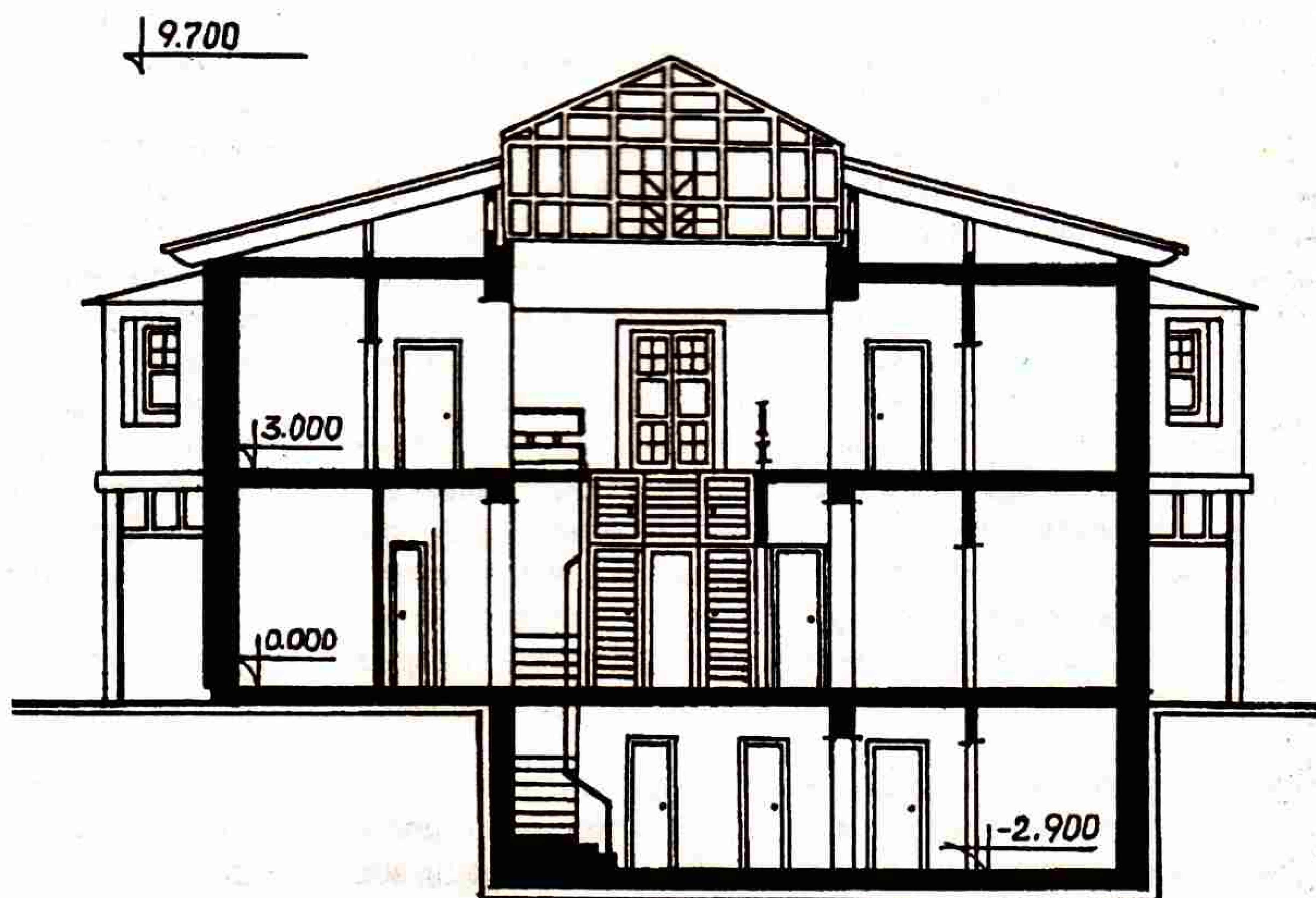

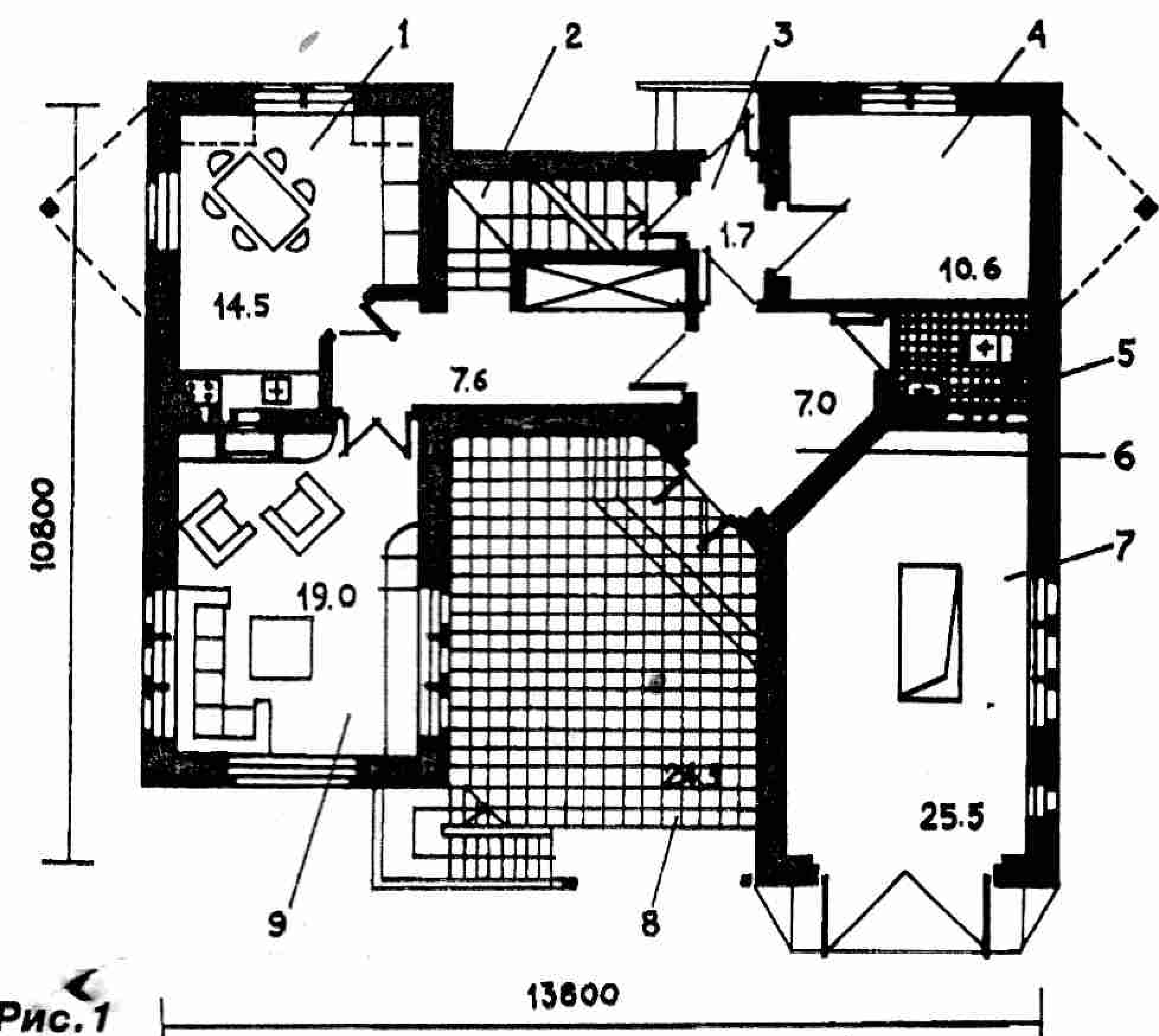

Рис.1

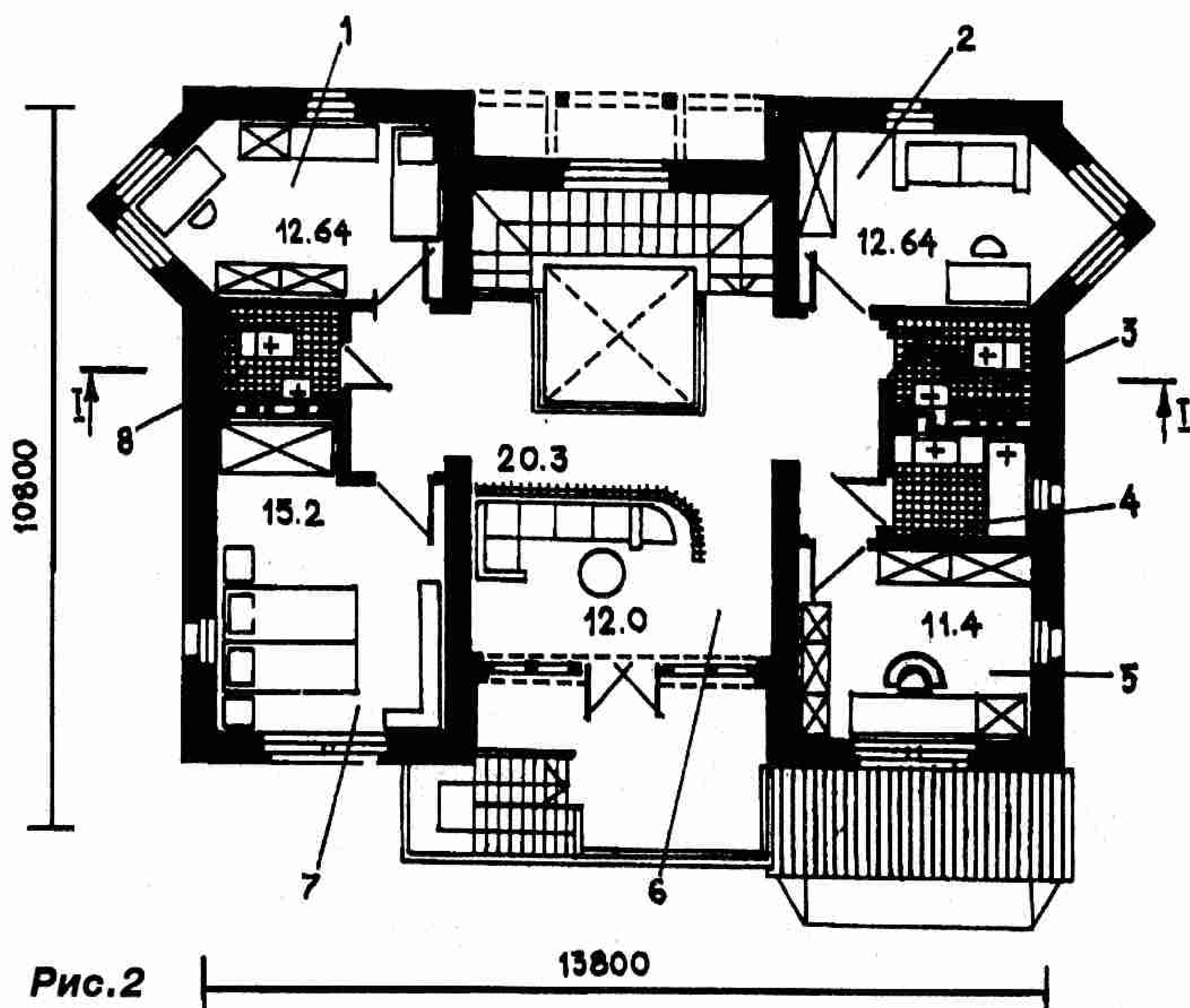

Рис.2

Рис.1. План першого поверху: *1 — кухня-їдальня, 2 — коридор, 3 — тамбур з виходом на ділянку, 4 — опалювальна кімната, 5 — санвузол, 6 — хол, 7 — гараж, 8 — тераса, 9 — вітальня.*

Рис.2. План другого поверху: *1, 2 — спальні, 3 — санвузол, 4 — ванна кімната, 5 — спальня, 6 — зимовий сад, 7 — спальня, 8 — санвузол.*

Рис.3. План підвалу: *1 — роздягальня, 2 — сауна, 3 — душова, 4 — туалет, 5 — господарська комора, 6 — коридор, 7 — комора з вбудованими шафами.*

прийому гостей, курортників. Слід зазначити, що будинки для південних районів України потребують створення більшої кількості відкритих просторів, тобто затінених терас. У даному випадку на першому поверсі розташована тераса, на другому — зимовий сад-оранжерея, які й є загальною ідеєю, що об'єднує обидва варіанти проекту. Але кожний з них має свої особливості.

Варіант 1

З великої затіненої тераси потрапляємо у передпокій, з якого є вихід на земельну ділянку. З тамбура другого виходу можна пройти у господарську (опалювальну) кімнату і спуститися у підвал, де розташовані комори, погріб, пральня, сауна.

Гараж з оглядовою ямою розрахований на одну машину.

З передпокою є двері до коридору житлової частини будинку, де знаходиться вбудована шафа для одягу і сходи на другий поверх.

Кухня-їдальня поділяється на дві зони — приготування їжі та їдальню з великим обіднім столом і буфетом. Вітальня має вікна на три сторони (що також є характерною особливістю споруди) і обладнана каміном. Він, як правило, є одним з головних акцентів інтер'єру, тому повинен бути чітко оформленим і бездоганно оздобленим. За бажанням з вітальні влаштовують вихід на затінену терасу, таким чином досягається деяка відокремленість зони відпочинку. З тераси дерев'яними зовнішніми сходами можна піднятися на балкон другого поверху й увійти у дім через зимовий сад, який використовують як кімнату для відпочинку, солярій чи оранжерею. Крім нього, тут розташовані 4 спальні, дві з яких обладнані еркерами.

Будинок прикрашений декоративними дерев'яними стояками і балками темного кольору, які гарно контрастують із світло-бежовими поштукатуреними поверхнями стін. Навколо віконних прорізів передбачено світло-сірі наличники, що виступають на 20 мм. Дверні та віконні блоки пофарбовані у той же темний колір, що і декоративні дерев'яні стояки.

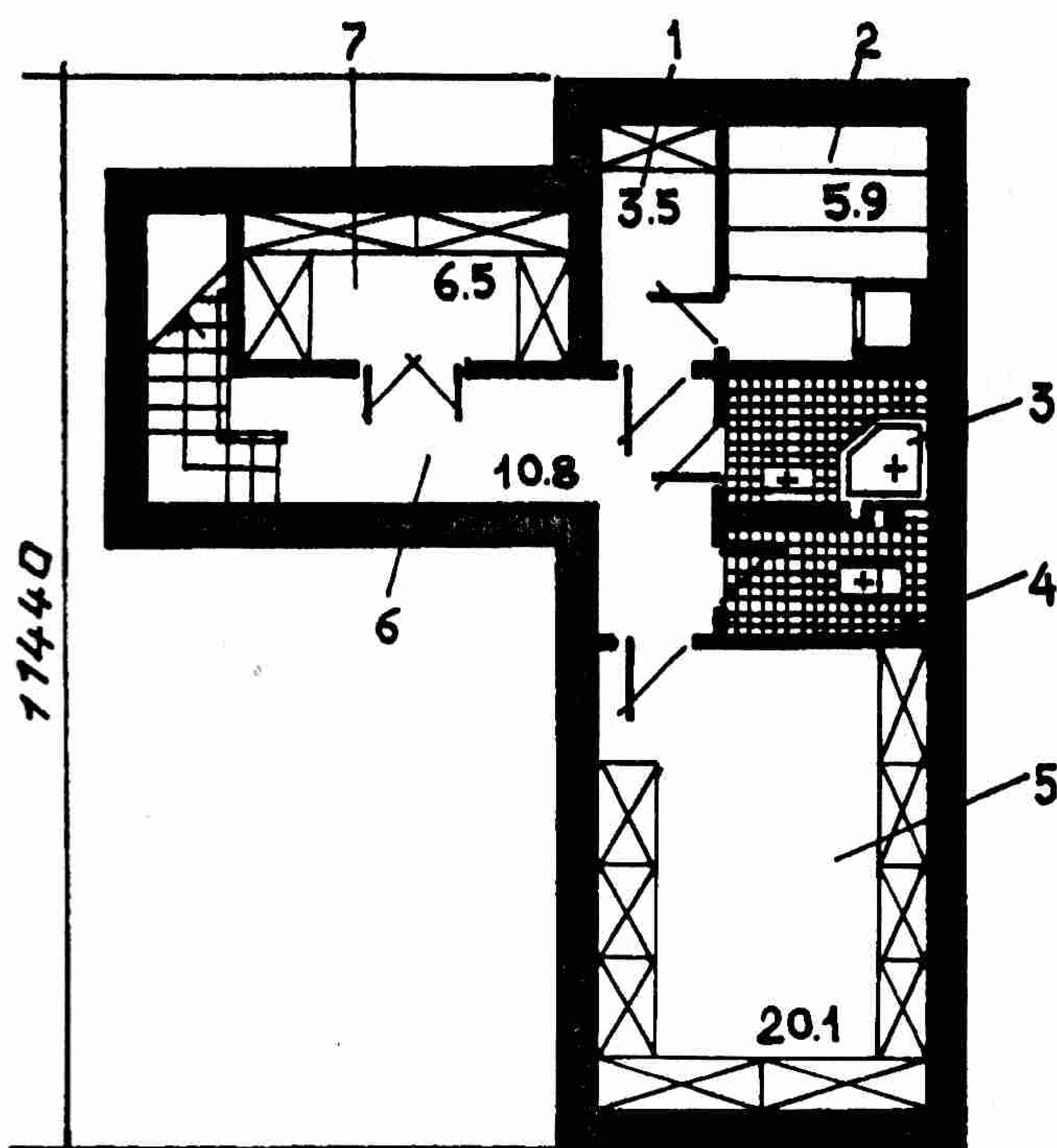

Рис.3

В архітектурі будинку підкреслюються південні мотиви, завдяки яким він органічно вписується у місцевість

Техніко-економічні показники:

Житлова площа — 82,8 м².
Загальна площа — 246,7 м².
Площа забудови — 135,6 м².
Будівельний обсяг — 1139,0 м³.

Т.Доценко,
Я.Новикова,
архітектори

(Закінчення у наступному номері)

Кисло-солодкі огірки з кропом

1,5 кг огірків, 5 л води, 250 г цибулі, 3 пучки зеленого кропу, 250 г цукру піску, 50 г солі столова ложка перцю (горошку), 1 склянка оцту.

Закип'ятити оду з оцтом, сіллю, цукром, перцем і кружальцями цибулі. Кріп помити, дрібно посікти. Огірки вимити і порізати кружальцями. В банки скласти огірки, переклавши зеленню, залити охолодженим маринадом. Через 2 дні маринад злити, закип'ятити і знову залити огірки. Зберігати в прохолодному місці.

Огірки в кисло-солодкому маринаді

4 кг огірків, 2 пучки зеленого кропу, 2-3 морквини, 3—5 цибулин, чорний та запашний перець, лаврове листя, часник.

Маринад: 3 л води, 100 г солі, 300 цукру, 2 склянки оцту.

Невеликі огірки залити водою на 2—3 години, після чого обсушити. На дно літрової банки покласти: зелений молодий кріп (1 суцвіття або 2—3 гілочки), 2-3 кружальця цибулі, 2—3 кружальця моркви по 6—8 горошин чорного та запашного перцю, зубок часнику, 2 лаврових листки, 1—2 шт. гвоздики.

Вимиті і обсушені огірки щільно накласти в банки і залити гарячим маринадом.

Приготування маринаду: на 3 л води дати 100 г солі і 300 г цукру. Довести до кипіння, влити оцет і знову довести до кипіння.

Банки з огірками залити гарячим маринадом, накрити кришками і стерилізувати: однолітрові — 10, трилітрові — 20 хв.

Огіркові «дужечки» в маринаді

6 великих огірків (по 600 г кожний), 1 л води, 250 г дрібної цибулі, 750 г цукру, 5 чайних ложечок солі, 10 гвоздик, 20 горошин перцю, цедра від 1/2 лимона, 1,5 склянки оцту.

Огірки почистити, розрізати вздовж, видалити насіння, а м'якоть нарізати дужечками довжиною 2 — 3 см.

З води, спецій та нарізаної кружальцями цибулі зварити маринад (варити 10 хвилин), після чого покласти огірки і варити разом 10 хв. на слабому вогні. Огірки викласти в стерильні банки, а маринад упарити на вогні до 2/3 об'єму і гарячим залити огірки. Протягом двох днів щодня зливати маринад, доводити до кипіння і знову заливати огірки. На третій день банки закрити. Зберігати в прохолодному місці.

Квасимо помідори, огірки, яблука

У № 2 «ДСГ» за 1995 рік Т.Назаренко запитувала, як заквашувати овочі у діжці. До редакції надійшло багато відповідей, деякі з них публікуємо у нашій рубриці.

Для квашення (соління) огірків, кабачків, помідорів беруть 10%-ний розчин кухонної нейодованої солі (на 10 кг води 1 кг солі). Розсіл готують у холодній воді. Діжки найкращі з деревини нехвойних порід. На дно кладуть шар спецій товщиною 5 см з кропу, часнику, листя й коренів хрону, листків вишні, смородини, дуба, петрушки тощо. Потім насипають туди огірки або помідори. Зверху бажано теж покласти спеції і накрити чистою марлею. Заливають розсолом, а зверху кладуть кружок з гнітом. Через 2–3 дні доливають розсіл і ставлять діжку на зберігання у прохолодне місце.

А от яблука краще квасити у гарбузовому соку, не додаючи ні солі, ні цукру. Роблять це так. Стиглі жовті гарбузи варять в емальованому посуді до утворення кашоподібної рідкуватої маси. Охолоджують і вибирають з цієї суміші тверду шкірку. Потім соком заливають діжку із стиглими яблуками Антонівки або інших осінніх сортів до країв. Зверху кладуть чисту марлю і притискують кружком з гнітом.

М.Д.Цурка,
Житомирська обл.

Моя бабуся квасила дуже смачні огірки. Поділюся її рецептом.

Для квашення беруть дубові діжки. Влітку їх замочують: раніше кидали у річку, тепер це можна зробити у ночвах або балії, періодично міняючи воду. Коли настане час квасити, діжку виймають з води, добре вишкрібають усередині ножем і вимивають. Потім заливають 2–3 відра окропу, накривають діжку, закутують будь-чим теплим і залишають годин на 5–8. Після цього воду зливають, а діжку просушують.

Огірки квасять у сухій діжці. Їх кладуть у воду на 4–5 годин, потім добре миють декілька разів, чистять багато часнику і товчуть у дерев'яній ступці з дерев'яним товкачем. Цим часником обмазують діжку зсередини. Потім кладуть на дно кріп, листя хрону, вишні (листя чорної смородини класти не бажано, бо огірки потемніють). Якщо ваша діжка з сосни, можна покласти дубове листя, стручки перцю (за смаком). Огірки перекладають приправами: тобто шар огірків — шар приправ. Коли діжка наповниться, її накривають льняною серветкою і заливають розсолом. Розсіл готують з розрахунку 2 склянки солі на відро холодної некип'яченої води з криниці. Коли розсіл повністю покриє огірки, на них кладуть вимитий і ошпарений кружок з цієї ж діжки, а на нього гніт (моя бабуся клала сірий граніт). Діжка повинна стояти у

Секрети кухні тітки Насті

погребі на цеглі, а не на землі. Треба стежити, щоб огірки не вкривалися плісенню, змивати її через день, а взимку через 2–3 дні.

Т.К.Удовицька,
Полтавська обл., м.Кременчук

Діжку для квашення огірків вимити, покласти в неї 300 г стебел хрону і жменю листя чорної смородини, залити відром окропу і накрити чимось, щоб вона пропарилась і не мала неприємного запаху. Потім цією водою знову вимити діжку, після чого покласти на дно кріп, листя і корінці хрону, порізані шматочками, часник, листки чорної смородини та вишні, суцвіття щириці. Зверху засипати добре вимиті огірки, а на них знову кріп, листки хрону та чорної смородини. Усе це накрити чистою ганчіркою і притиснути кружком з гнітом. Залити огірки солоним гарячим розсолом (на відро окропу 400 г солі), так, щоб він покривав кружок.

В діжку на 4 відра кладуть: кропу 400 г, хрону 8–10 листків, коріння хрону — 2 шт., почищеного часнику 100, листя чорної смородини жменю, щириці колосочків 5 шт., листя вишні 15 шт.

Огірки будуть тверді і добре зберігатимуться. Змивати кружок потрібно 2–3 рази на тиждень, щоб огірки не пахли цвіллю.

Бажаю успіху.

В.І.Середа,
м.Суми

Перш ніж квасити в діжці овочі, слід перевірити, чи не витікатиме з неї розсіл. Для цього на декілька днів діжку заливають водою. Якщо вона все ж тече, її треба підрихтувати — набити обручі щільніше, підпарпафінити тощо. Потім починають квасити огірки, бажано приблизно однакові за розміром, замочують у воді на 5 годин, а тим часом готують прянощі: кріп, хрін, листя смородини, вишні, щирицю, лавровий лист, часник, перець (різаний), можна покласти ще любисток, кмин чи м'яту. На 10 л води залежно від розміру огірків беруть солі: для корнюшонів (до 5 см) — 500 г, середніх (8–10 см) — 650–700 г, великих — 800 г. На дно діжки кладуть четверту частину приготовлених прянощів (щоб вкрити дно), потім огірки (1 відро), знову перекладають прянощами і т.д., зверху обов'язково знову прянощі, а на них марлю, заливають розсолом так, щоб він пальця на півтора покрив огірки. Далі, кладуть гірчичники (можна старі) і кружок з гнітом. Змивати кружки треба в міру потреби, слідкуючи, щоб овочі не набули неприємного запаху.

Якщо ви маєте намір квасити помідори, використовувати їх у гарнірах або на закуску, краще брати тугі бурі плоди середнього розміру. Спеції такі ж , як і для огірків. Заповнють діжку теж так само, але зрозуміло, помідори не замочують у воді. Розсіл роблять з розрахунку 500–600 г солі на 10 л води.

Яблука можна заквасити у квашеній капусті. Роблять це так. До нашаткованої капусти додають за смаком сіль, цукор, моркву, лавровий лист, кладуть її на дно діжки і товчуть до утворення соку. На капусту укладають шар яблук, потім знову капусту і т.д. Капуста повинна щільно вкривати яблука. Верхній шар роблять з капусти. Зверху ставлять гніт. Слідкуйте, щоб у діжці зверху був розсіл. Якщо його стало менше, зробіть розсіл ще раз, але слабої концентрації й долийте до потрібного рівня. Якість залежатиме також від сорту яблук. Краще брати не дуже кислі.

Смачного Вам!

Л.М.Чиркунова,
Донецька обл.

Діжку миють старанно гарячою, а потім холодною водою. Помідори краще солити середніх розмірів, з цільним м'якушем і однорідні за стиглістю (бурі, рожеві, червоні). Щоб вони були смачні і ароматні, днище діжки вистилають листям хрону і чорної смородини.

На 10 кг підготовлених помідорів беруть кропу свіжого у фазі цвітіння 150 г, перцю солодкого 500 г (кожну перчину наколюють), листя селери. Ці спеції кладуть через кожних 10 кг, верхній шар накривають кропом і селерою. За смаком можна додати гіркого перцю по 1 шт. на 10 кг. Щоб помідори не спливали, на дерев'яний кружок, покритий чистою полотниною або марлею, кладуть невеликий гніт — шматок граніту або мармурової плитки. Укладені таким чином помідори заливають розсолом, для якого використовують чисту джерельну воду (на 10 л води 500 г солі) через 30–40 днів помідори готові до вживання.

Зберігати помідори краще в холодному погребі. Якщо до кінця зими вони перекисають, я виймаю їх, промиваю, знову складаю в діжку і заливаю свіжою холодною водою. Після цього вони зберігаються 2–3 місяці.

Коли мочать яблука, на 10 л води беруть 400 г цукру, 150 г солі.

Діжку старанно миють гарячою водою, а перед укладанням яблук — холодною. Дно і стінки вистилають промитою свіжою житньою або пшеничною соломою, шаром 1–2 см. Яблука добре миють, відбирають непошкоджені, з чистою шкіркою, кисло-солодкого смаку. Краще брати яблука осінніх сортів, наприклад Антонівку. Підготовлені плоди укладають у діжку цільними рядами до середини, вкривають шаром соломи і складають решту яблук. Верхній ряд яблук теж застилають шаром соломи. Накривають чистим полотном або марлею, притискують дерев'яним кружком, на який кладуть невеликий гніт, і заливають розчином солі і цукру. Воду використовують холодну з колодязя або крана.

Л.Ф.Коваленко,
Одеська обл.

Пропоную три рецепти, якими давно користуюсь. Свіжі огірки залити на дві–три години холодною водою. У діжку покласти кріп, корінь петрушки або селеру, потовчений часник, листя смородини та вишні, перець стручковий гіркий. Зверху шар огірків, прикрити їх листям хрону і притиснути легеньким гнітом.

Розсіл готувати зранку із сирої води (на 10 л води 650–700 г солі), а увечері через марлю залити окропом. Для маленьких солі беруть трохи менше (600–650 г на 10 л води). Такі огірки можна споживати до нового урожаю.

Тепличні, салатні і дуже ранні сорти для квашення непридатні.

Квашення помідорів у діжці майже не відрізняється від квашення огірків. Беруть такі спеції: кріп, хрін, листя смородини та вишні, гіркий стручковий перець, петрушку, часник за смаком. Розсіл роблять зранку з розрахунку: на 10 л води — 450–500 г солі, 350–400 г цукру. Бажано, щоб помідори були бурі, тверді, також можуть бути червоні тверді з щільною шкіркою. Заливають так само, як огірки. Помідори готові до споживання через 4–5 тижнів і зберігаються до різдвяних свят, а потім стають кислими.

Яблука квасять за таким рецептом. Замочують їх у дубовій діжці, якщо такої немає, можна і в емальованій каструлі. Плоди повинні бути не пошкоджені і не перестиглі. Квашу тільки сорт Антонівка, інші не випробував. Яблука складають щільно рядами. На дно діжки між рядами, з боків та зверху кладуть житню солому, заливають розсолом, зверху кладуть кружок і гніт. Через 40 днів яблука можна вживати. На відро (10 л води беруть одну столову ложку солі, дві ложки цукру, 2 ложки житнього грубозмеленого борошна. Борошно розчиняють у склянці води і вливають в отриману масу у відро. Яблука зберігаються до нового врожаю.

Л.О.Кравченко,
Рівненська.обл.

Воду для квашення яблук беруть з криниці. Її обов'язково потрібно перекип'ятити і охолодити. Щоб яблука були смачні і не псувались, їх обов'язково потрібно зривати з дерева руками і акуратно складати в ящики, де витримують 2–5 днів, після чого відбирають плоди без пошкоджень на шкірці. Тільки такі яблука матимуть добрий смак. Діжку випарюють окропом, на дно кладуть стареньку бавовняну тканину (я користуюсь старою білою ситцевою, добре відбіленою хусткою) або шматок білого полотна, зверху засипають помиті та обсохлі яблука. Коли діжка заповниться, наливають розсіл, який роблять так. Варять солод: у киплячу воду (3 л) всипають, помішуючи, півкілограма житнього борошна до утворення клеєподібної рідини. До одного літра цієї рідини додають 1 ст. ложку солі (нейодованої) і доливають кип'яченою водою, щоб було повне відро. Потім так само готують ще декілька відер розсолу і заливають у діжку, поки він не покриє повністю плоди. Далі їх накривають чистою ганчіркою, кладуть зверху дощечки (з берези), а на них гніт. Діжка повинна стояти у погребі. Яблука готові до споживання через 15 днів, але найкращого смаку набувають через 42 дні.

С.Г.Саклакова,
Кіровоградська обл.

БІОДИНАМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

Жовтень

Телець
29 (1.22) — 1.10 (7.07)

Викопують з корінням цвітну капусту, яку висівали в липні, і переносять в очищені парники, ставлять поряд один до одного, корені присипають вологою землею, парники вкривають рамами і матами. Вдень провітрюють, піднімаючи рами. Висаджують у грунт зубки озимого часнику, а також повітряні цибулинки часнику на глибину 5—6 см.

Близнюки
1 (7.07) — 3 (16.14)

Консервують пізні овочі. Вносять гній під плодоносні дерева (6—8 кг на 1 м^2 пристовбурного круга). Збирають до столу салат, який висіяли на початку вересня.

2 жовтня раніше називали заступником бджіл. Поліські пасічники заносили вулики до зимівника. В південних областях цю роботу відкладали до 10 жовтня. Якщо ви хочете мати на своєму городі ожину, то посадіть її в ці дні. Добре приживуться й інші виткі рослини, наприклад, витка троянда.

Рак
3 (16.14) — 6 (4.14)
4 (15.05) — III чверть Місяця.

Консервують пізні овочі. Висівають у грунт насіння щавлю. Посадіть на вигонку цибулю. Викопують гладіолуси, обрізають рослини на висоті 1 см від основи, просушують і зберігають при температурі +5 градусів.

Лев
6 (4.14) — 8 (16.43)

Збирають капусту пізніх сортів. Консервують пізні овочі. Збирають редьку зимових сортів, столові буряки, моркву, інші коренеплоди на тривале зберігання.

Діва
8 (16.43) — 11 (3.57)

Розмножують багаторічні сорти айстр, півників поділом куща. Висівають також їхнє насіння на грядки відкритого грунту під зиму, висаджують у грунт цибулини гіацинту мишачого. Висаджують троянди.

Терези
11 (3.57) — 13 (12.41)

Вносять калійні й фосфорні добрива під плодоносні дерева. Копають ями під плодові дерева й кущі.

Скорпіон
13 (12.41) — 15 (19.01)

Можна висіяти насіння кропу, шпинату, салату, щавлю, якщо, звичайно, ще не замерз грунт. Зрізують капусту пізніх сортів і заносять до підвалів і погребів.

14 жовтня — день Покрови — вважається тим рубежем, за яким починається пізня осінь, коли вночі заморозки сковують землю, а вдень, хоч і нечасто, ще буває сонячно.

Стрілець
15 (19.01) — 17 (23.32)

Висаджують яблуні і груші та інші плодові дерева, вносять добрива під дерева.

Не забувайте, що віддаль між яблунями й грушами на сіянцевих підщепах 6—7 м, між вишнями і сливами — 3—4 м.

Козеріг
17 (23.32) — 20 (2.54)
19 (21.09) — I чверть Місяця

Копають ями для садіння дерев і кущів. Нагадаємо, що ширина садивних ям — 1 м, глибина 50—60 см для яблунь і груш, а для вишні і сливи відповідно 60 і 40 см. Добрива краще вносити навесні перед висаджуванням.

Водолій
20 (2.54) — 22 (5.24)

Штамби і нижню частину скелетних гілок плодових дерев білять густим вапняним розчином, до якого можна додати коров'як, клейкі речовини (на 10 літрів розчину 100 грамів столярного клею). Згрібають листя й рештки рослин в компостні купи.

Риби
22 (5.24) — 24 (7.53)

Збирають головки салату, який висіяли в грунт на початку вересня.

Завершують перекопування пристовбурних кругів. Прикопують на зиму плодові саджанці.

Овен
24 (7.53) — 26 (11.15)

Якщо дозволяє погода, можна ще висаджувати у підготовлені раніше ями саджанці плодових дерев. Якщо ж ви не встигли цього зробити, то прикопайте саджанці на зиму, щоб своєчасно й надійно висадити їх восени.

Телець
26 (11.15) — 28 (16.32)
26 (17.11) — повний Місяць

Висівають під зиму моркву, петрушку, цибулю-чорнушку і столові буряки. Ці посіви, якщо їх укрити плівкою, зійдуть на 10 днів раніше, ніж весняні. Ділянки для них краще відводити на південних схилах, захищених від північних вітрів, грунт треба ретельно обробити й удобрити.

Близнюки
28 (16.32) — 31 (0.53)

Перевіряють умови зберігання фруктів і овочів, закладених на зиму, маточників (головки капусти з коренями). Пересаджують у більші місткості декоративні квіти в приміщеннях.

Прикопують зібрані в компостну яму листя, траву, рештки рослин.

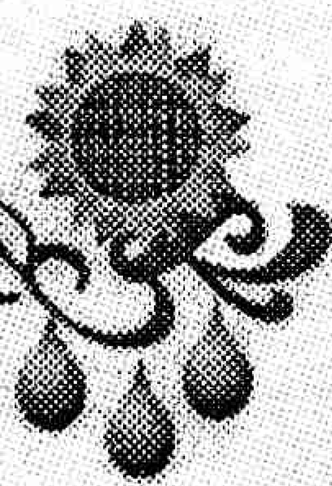

Головний редактор **М.І.ХАЛИМОНЕНКО**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Д.Я.ВАСИЛЕНКО, А.Б.ГУЛЬЧАК, Б.К.ДОНГАШ, С.Ю.ДЖЕНЄЄВ, А.М.КАПІТУЛЬСЬКА, Т.П.КОЛОДНИЦЬКА (художник), **І.Ф.КУШТЕНКО**(заст.головного редактора), **А.О.КУЧЕР, А.І.ЛІЩУК, В.Г.ЛИСАНЮК, В.Л.МОСІНЕВИЧ, В.І.ЦИБА** (відповідальний секретар), **І.І.ХОМЕНКО, С.А.ШЕВЧЕНКО, О.В.ЩЕРБЕНКО**

Комп'ютерна верстка **Г.А.КОВАЛЕНКО**
Коректор **М.П.ЧЕРНЕЦЬКА**

«Дім, сад, город» (українською мовою)
Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 9, вересень, 1996 р.
Видається з січня 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»
Здано до набору 17.07.96. Підписано до друку 09.09.96.
Формат 60x841/8. Папір офсетний № 1.
Офсетний друк. 3,72 умовн. друк.арк.,
16,74 умовн.фарб.-відб., 7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 86000 прим. Зам. 0118609
Адреса редакції:252054, Київ-54, вул. Павлівська,11-г,
тел. 216-05-40
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Комп'ютерний набір і верстку зроблено у видавництві «Нива»
Віддруковано на журнальному комплексі видавництва «Преса України», 252146, Київ-146, вул. Героїв Космосу, 6.

Індекс 74142

Краєвиди біля м. Ірнінг

В краю австрійських Альп

Господар, як і всі австрійці, не дуже охоче відповідає на запитання про свої прибутки, зокрема від туризму. Однак ми дізналися, що ночівля і сніданок обходиться гостю в 25 доларів. Якщо ж буде ще обід і вечеря, то за це додатково необхідно платити. На конференції розповідали, що австрійські бауери отримують від туризму понад 10 відсотків загальної суми доходів усього аграрного сектора економіки. Для окремих господарів, особливо тих, що мають мало землі, частка доходу від туризму в сімейному бюджеті значно більша.

Ще одна важлива деталь. В Австрії зелений туризм, можна сказати, надзвичайно чистий: ні в лісі, ні на лузі чи полі ніхто не кине пляшку, паперовий чи поліетиленовий пакет. Цей народ любить свою землю і береже її. Вона віддячує йому екологічною чистотою й благополуччям.

Учасники семінару з проблем зеленого туризму в австрійських Альпах

Туризм сільський зелений

щільністю продукту. В'єтнамський кабачок росте дуже швидко, просто на очах. Тепер ми вже не уявляємо нашого городу без лагенарії, хоча на початку експерименту не раз хотілося залишити цю примхливу (як нам тоді здавалося) культуру і повернутися до звичайних кабачків та огірків. Сподіваємося, що наша інформація допоможе новачкам уникнути помилок і невдач.

Тепер дещо про вже достатньо описані в літературі культури — **топінамбур і чуфу.** Нерідко, прочитавши якусь рекламну замітку про топінамбур, люди дуже хочуть завести його у себе, а потім прагнуть позбутися, бо не знають, як вживати його в їжу. Хворі на діабет не мають вибору — за рекомендаціями лікарів їдять його сирим, вареним, печеним, смаже-

аматора

ним. Але нам не доводилося зустрічати жодної здорової людини, яка їла б його із задоволенням хоча б з метою профілактики: надто специфічний присмак страви відбиває бажання спробувати її вдруге. Але оскільки топінамбур дуже корисний, ми шукали способи приготування з нього смачних страв. Оптимальними для нас виявилися такі: суміш протертих на великій тертушці сирого топінамбуру і чорної редьки у довільних співвідношеннях, заправлена сметаною або олією і сіллю; квашена капуста в суміші з сирим потертим топінамбуром, ще краще — з додаванням подрібнених варених буряків (у рівних співвідношеннях), полита олією.

Слід враховувати, що почищений топінамбур швидко темніє, тому, готуючи страви з ним, треба спочатку подрібнити всі інші компоненти, заправити їх сіллю, олією чи сметаною, і лише після цього додати потертий топінамбур й одразу ж перемішати, тоді вигляд у страви буде апетитним. Спробуйте скористатися нашими рецептами, можливо, після цього у вас не виникне бажання позбутися цієї рослини. Це не тільки смачно, а ще й дуже корисно.

Щодо чуфи, то тут нібито все зрозуміло: простота вирощування, висока урожайність, про які пишуть скрізь і всюди. І от людина не без труднощів дістає кілька горішків, одержує перший урожай. Що з ним робити далі? Відварена, смажена, печена чуфа — всупереч рекламній інформації — зовсім несмачна. Ми радимо споживати її у свіжому вигляді, як горішки. Чуфу дуже полюбляють діти. Одразу після збирання вона не така смачна, як через три-чотири дні, тоді вона стає солодшою. Щоправда, на відміну від арахісу, в процесі зберігання чуфа висихає. Тому взимку і навесні для їжі слід вимочити горішки у воді протягом двох-трьох діб, міняючи її.

Частину врожаю чуфи одразу після збирання радимо перекрутити на м'ясорубці, висушити в духовці і змолоти на кавомолці. Одержаний порошок кладуть у солодке тісто, з нього роблять цукерки, додаючи воду або молоко і цукор. Навіть без какао цукерки виходять смачні, схожі на шоколадні.

Чуфа стала однією з наших найулюбленіших рослин — зайняла почесне місце на городі, а от від арахісу ми відмовилися: у нашій кліматичній зоні він малоурожайний, до того ж занадто вибагливий до грунту і вологи. Чуфу доцільно вирощувати тим, у кого немає достатньої кількості інших видів горіхів — волоських або фундука. Особливо цінна вона для тих, хто має не дачну ділянку, а город: діти зможуть поласувати смачними горішками; крім того, ця рослина не приваблює злодіїв, бо зовні її листя схоже на пирій, але щільніше (головне — не виполоти її замість пирію).

Ми детально не описували агротехніку цих рослин, про неї чимало написано у різних виданнях, у тому числі в журналі «Дім, сад, город». Якщо когось зацікавлять подробиці, відповімо за наявністю підписаного конверта.

Звертаємося до досвідчених городників: можливо, хтось із них поділиться на сторінках журналу досвідом вирощування таких рослин, як амарант і утеуш. Амарант росте і в нас, і у багатьох сусідів, але рекламованих розмірів (2—2,5 м) ні у кого не досягає, незважаючи на удобрення та поливи. Виростає до 0,7—1 м і утворює насіння. Будемо вдячні за пораду, упевнені, що вона зацікавить не тільки нас.

В.В.Вахненко,
м.Дніпропетровськ-100,
бульвар Слави, 6, кв.119

Щедра грядка